

SEÇİMLERİN GÜVENLİĞİ BAĞLAMINDA POSTA YA DA MEKTUP YOLUYLA OYLAMANIN KRİTİĞİ

(*The Critique of Postal or Mail Voting in terms of Election Security*)

Harun MURATOĞULLARI*

ÖZ

Posta yoluyla oylama, günümüz demokrasilerinde yaygınlığı giderek artan alternatif uzaktan oylama yöntemlerinden biri olarak öne çıkmaktadır. Buna karşın bu yöntem gerek yabancı gerekse Türkçe literatürde gerektiği ilgiyi henüz görmemiştir. Bu çalışma posta yoluyla oylamanın uygulayıcı ülkelerde sorun olarak karşılaşılan ve seçimlerin güvenliğine tehdit oluşturabilecek risklerini karşılaştırmalı bir yöntemle mercek altına almaktadır. Bunun için, çalışma öncelikle posta oylamasının diğer alternatif yöntemlerden ayrılan yapısal karakterini ele almıştır. Ardından AB üye ülkeleri ve ABD eyaletleri özelinde bu oylama yönteminin kapsamı ve bundan kimlerin yararlanabildiği tespit edilmiştir. Oylama yöntemlerini birbirinden ayırt etmeye yarayacak üç unsurlu bir çözümleme önerdikten sonra, posta oylamasına özgü yine üç adet sorun kaynağı ortaya konmuştur. Bunlar *vasıta zorunluluğu*, *zaman boşluğu* ve *kontrol boşluğu*'dur. Her bir sorun kaynağı, ülkelerin uygulamaları ve sıkça karşılaşılan sorunlar ışığında değerlendirilmiştir. Posta oylamasında kimi sorunlar temelden çözülebilecek nitelikte görünmekteyken, bazılarıysa devamlı düzeyde tehlike arz etmeye uygun yapıda bulunmuştur. Özellikle gizli oy ilkesinin üçüncü kişilere karşı boyutuyla mutlak şekilde korunması yöntemin olağan akışı içinde mümkün görünmemektedir.

Anahtar Kelimeler: posta oylaması, oylama usulleri, seçimler, seçimlerin dürüstlüğü, gizli oy, mektup, pusula.

Makalenin Geliş Tarihi: 20.04.2021, **Makalenin Kabul Tarihi:** 08.07.2021.

* Dr. Öğretim Görevlisi, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Hukuk Fakültesi Anayasa Hukuku Anabilim Dalı (e-posta:hmuratogullaribu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-5416-1921)

ABSTRACT

Postal voting is one of alternative remote voting arrangements, of which prevalence gradually increases among the contemporary democracies. That said, to date, it has not received the attention that it deserves-in Turkish and international research literature. This study seeks to examine the risks of postal voting experienced where it is operated and of the threats to which it poses to the integrity of elections. To do so, the study at first focuses on the main structural characteristic which distinguishes the postal voting from the others. Then, the scope of postal voting method among the EU member states and the states of USA in particular is identified. After I recommend a three-constituent analysis which helps us differentiate each method from the rest, three sources of problem are argued as intrinsic to postal voting. These are *the necessity of an agency*, *time gap* and *control gap*. Each source of problem is assessed in light of the experiences of the countries and the problems which are often encountered. While some problems of postal voting appeared to be figured out permanently, others were found to have the nature with the risk of always posing a threat. The absolute safeguard of the secrecy of the vote against the third persons in particular does not seem to be viable under the usual operation of the method.

Keywords: postal voting, voting methods, elections, integrity of elections, secret vote, mail, ballot.

GİRİŞ

Oy kullanmanın sandık başında, belirli bir gün, yer ve usul ile sıkı kurallara bağlanması, çağdaş demokrasilerin giderek terk etme eğiliminde olduğu bir seçim hukuku politikası olarak karşımıza çıkmaktadır. 20. Yüzyıl'ın ortalarından itibaren seçmen, artık gündelik siyasetin ve daha özeldede temsili demokrasinin stabil kurumları ile bağı çözülmeye yüz tutmuş bir bireydir. Bu durumu açıklamaya çalışan ampirik çalışmalar hayli fazladır¹.

¹ **GRAY, Mark/CAUL, Miki** (2000) "Declining voter turnout in advanced industrial democracies, 1950 to 1997", *Comparative Political Studies*, C:33, S:9, s.1091-1122; **JACKMAN, Robert W.** (1987) "Political institutions and voter turnout in the industrial democracies", *American Political Science Review*, S:81, s.403-423; **JACKMAN, Robert W./MILLER, Ross A.** (1995) "Voter turnout in the industrial democracies during the 1980s?", *Comparative Political Studies*, C:27, S:4, s.467-492; **RADCLIFF, Benjamin** (1992) "The welfare state, turnout and the economy: A comparative analysis?", *American Political Science Review* C:86, S:2, s.444-454; **BRADY, Henry E./VERBA, Sidney/SCHOLZMAN, Kay L.** (1995) "Beyond SES: A resource model of political participation?", *American Political Science Review*, S:89, s.271-294; **BERNHAGEN,**

Bu bağlamda oy hakkı, artık salt bir genel oy ilkesi düsturuyla seçim hukukunun konusu olmaktan öte, demokrasinin geleneksel kurumları ile arası açılan bireyin yeniden katılıma teşvik edilmesi için kolaylaştırıcı oylama yöntemleri ile ele alınmaya doğru evirilmektedir². Bu itibarla, ‘gelişmiş’ demokrasilerde oylama usullerine dönük reformlar, seçimleri geleneksel anlamda yurttaşları kaynaştıran bir kitlesel demokrasi ritüeli olarak yorumlamaktan ziyade³; politik eylemlerinde alacağı kararların fayda-zarar analizini yapan ve yine oyunu en az zahmetle kullanacağı varsayılan bu ‘rasyonel’ bireyin azami katılımını hedefleyen bir yaklaşımın sonucudur (*rational choice theory*)⁴.

Bireylerin her zaman en ‘mantıklı’ tercihler yapacağı varsayımını merkeze alan bu kuram zaman zaman eleştirilse de; denilebilir ki, alternatif oylama yöntemleri, seçmene daha konforlu ya da terkedilmesi güç yaşam alanında ve daha geniş bir zaman diliminde oy kullanma imkânı sunmakla, son tahlilde hem belirli özürlerle sandık başına gidemeyen seçmen gruplarını hem de siyasetle bağı giderek zayıfladığı ileri sürülen ve görece daha büyük bir kitleyi teşkil eden seçmen grubunu hedef almaktadır. Ne var ki, sandık başı oy kullanma usulünün posta, elektronik ya da e-oylama gibi alternatif

---

Patrick/MICHAEL, Marsh (2007) “Voting and Protesting: Explaining Citizen Participation in Old and New European Democracies”, *Democratization*, C:14, S:1, s.44-72; **BLAIS, Andre/RUBENSON, Daniel** (2013) “The Source of Turnout Decline: New Values or New Contexts?”, *Comparative Political Studies*, C.46, S.1, s.95-117.

² Amerika kaynaklı literatürde yaygın olarak alternatif oylama yöntemlerinin üst bir başlık olarak ‘*convenience voting*’, yani zahmetsiz-uygun-kolay koşullarda oy kullanma kavramının kullanıldığı görülmektedir. Bu kavramın özündeki düşüncenin, seçmenin oyunu kullanması için ideal zaman, yer ve yöntem koşullarının sağlanarak, seçimlere katılımı teşvik etmek olduğu söylenebilir. Posta yoluyla oylamanın ülkeler tarafından kabul edilmesinin bir gereçesi de bu düşünceye dayandırılmaktadır. Ayrıntılı bilgi için bkz. **GRONKE, Paul/GALANES-ROSENBAUM, Eva/ MILLER, Peter A./TOFFEY, Daniel** (2008) “Convenience Voting”, *Annual Review Political Science*, S:11, s. 437-455.

³ Siyaset felsefesi profesörü Dennis Thompson, oylamanın eş zamanlılığının, yani seçmenlerin aynı günde oyunu kullanmasının, demokratik teori bağlamında önemli etkilerinin olduğunu ileri sürmektedir. Bunlar arasında, seçmenlerin ortaya çıkan sonuçlarda eş zamanlı ve eşit ağırlığa sahip olmaları, bir yurttaşlık eylemi olarak bu eşitliği gönüllü olarak paylaşmaları ve medyanın veya araştırma kuruluşlarının seçim sonuçlarına dair yapacakları olumsuz projeksiyonları azaltması bulunmaktadır. Buna karşın, yazara göre, erken oylama yöntemleri yurttaş eylemi olarak katılım tecrübesinin değerini azaltmaktadır. **THOMPSON, Dennis F.** (2008) “Electoral Simultaneity: Expressing Equal Respect”, *Journal of Social Issues*, C:64, S:3, s. 487-501.

⁴ Rasyonel tercih teorisi ve seçimlere katılım davranışı arasındaki ilişkiyi ele alan bir inceleme için bkz. **FEDDERSEN, Timothy J.** (2004) “Rational Choice Theory and the Paradox of Not Voting”, *Journal of Economic Perspect*, C:18, S:1, s.99-112.

yöntemlerle desteklenmesi, pratikte birtakım sorunları da beraberinde getirmektedir. Bu sorunlar hem yöntemlerin hukuki-teknik inşası hem de seçmen algısındaki güven yetersizliğinden kaynaklanabilmektedir. Buna en yakın örnek, 3 Kasım 2020’de yapılan ABD başkanlık seçimlerinde Başkan Trump’ın posta yoluyla oylama hakkında ileri sürdüğü usulsüzlük iddialarında ortaya çıkmıştır⁵. Seçimlerden sonra da sürdürülen bu iddialar, özetle posta oy sandıklarının çalınacağı, çoklu oy kullanımının gerçekleşeceği veya pusulaların taklitte çoğaltılıp sahte imzalarla gönderileceğine dairdir. Her ne kadar bu kuşkucu yaklaşım bazı araştırma kuruluşları ve medya organlarınınca ‘temelsiz’⁶ görülse de önemli bir seçmen kitlesinde karşılık bulmuş ve seçimlerin meşruiyetine gölge düşürecek düzeyde kampanya siyasetinin enstrümanı haline dönüşmüştür. Nitekim, seçim öncesi döneme ait *ABC News* ve *Washington Post*’un ortak bir araştırmasına göre, Amerikan halkının yüzde 49’unun posta yoluyla oylama yöntemine güvenmediği ortaya çıkmıştır⁷.

Söz konusu algının ortaya çıkmasında bütün sorumluluğu Trump’ın sıkça ‘yanıltıcı’ (*misleading claims*)⁸ olduğu ileri sürülen savlarına bağlamak, indirgemeci bir yaklaşım olur. Trump’ın iddialarının özellikle kendi seçmeninde bir etki doğurduğu yadsınamaz⁹. Yine kuşkuların

⁵ Trump’ın posta yoluyla gelen oyların güvenilir ya da usulsüz olduğuna dair kampanya döneminde attığı tweetleri bir arada görmek için bkz. <<https://www.rollingstone.com/politics/politics-news/rigged-fraud-scam-cheat-trump-against-vote-by-mail-1044177/>> s.e.t. 07.04.2021.

⁶ Washington Post, Associated Press ve New York Times gibi medya organlarının editoryal yayınları için bkz. **ALEMANY, Jacqueline**, “Power Up: GOP mounts rare challenge to Trump’s election suggestion,” Washington Post, 31 Temmuz 2020, <<https://www.washingtonpost.com/politics/2020/07/31/power-up-gop-mounts-rare-challenge-trump-election-suggestion/>> s.e.t. 07.04.2021; **WOODWARD, Clavin**, “AP Fact Check: Trump’s view of flawed voting is baseless”, Associated Press, 30 Temmuz 2020, <<https://apnews.com/3f6b2adcf0b66066195f307e18173b6f> > s.e.t. 07.04.2021; “U.S. Election Will Be Nov. 3 as Planned, Trump Advisers Say,” New York Times, August 2, 2020. Brennan Center for Justice’in 2017 yayınladığı bir araştırmaya göre, ABD seçimlerinde kesin olarak usulsüz olduğu tespit edilen oyların yüzdeleri 0.00004% ve 0.0009% arasında değişmektedir, <<https://www.brennancenter.org/our-work/research-reports/debunking-voter-fraud-myth>> s.e.t. 06.04.2021.

⁷ Araştırma sonuçları için bkz. <<https://abcnews.go.com/Politics/trust-trumps-false-rhetoric-vote-mail-resonating/story?id=71887848>> s.e.t. 07.04.2021.

⁸ Twitter 24 Ağustos 2020 tarihinde Trump’ın yine posta oyları hakkında attığı bir tweete ‘yanıltıcı iddialara’ (*misleading claims*) dayanması nedeniyle gizleme kararı almıştır. Bkz. <<https://www.bbc.com/news/technology-53888376>> s.e.t. 07.04.2021.

⁹ Parti temelli algısal farklılığa da değinmek gerekir. Pew Research Center’in seçimlerden önceye dayanan bir araştırmasına göre; Trump taraftarları’nın yüzde 20’si posta yoluyla oy

kuvvetlenmesinde, oylama usullerinde eyaletler arası yeknesaklığın olmaması¹⁰ ya da posta yoluyla oylama koşullarını hafifleten düzenlemelerin seçimlerden çok kısa bir süre önce ihdas edilmesi¹¹ gibi doğrudan yöntemin kendisiyle ilişkilendirilmeyecek diğer faktörlerin de etkisi tartışılabilir. Ancak bizim bu çalışma ile Amerika iç siyasetinden arı sormak istediğimiz soru, sistematik olarak posta yoluyla oylamanın karakterinde bu iddiaların gerçekten temelsiz olup olmadığıdır. Posta yoluyla oylama, gerçekten etkinliğinden kuşku duyulmayacak ve seçimlerin güvenliği (*integrity*) ilkesi bağlamında tartışmaya gerek duyulmayan bir alternatif oylama yöntemine mi karşılık geliyor? Kanaatimizce oylama yöntemlerine dönük seçmen davranışları, bu yöntemlerin hukuki rejimleri gözardı edilerek tam anlamıyla açıklığa kavuşturulamaz. Prof. Levent Gönenç'in de ifadesiyle; "*seçimlerin hukuki çerçevesi anlaşılmadan, siyasi sistem ve bireyler üzerindeki etkisi değerlendirilemez*"¹². Bu uyarıyı kendi araştırma sorusu için dikkate alan bu çalışma, uygulayıcı ülkelerin yasal düzenlemelerinden yola çıkarak posta yoluyla oylama yöntemine mündemiç fiili ve hukuki sorunları belli bir sistematik ile önce tematikleştirip, ardından sırasıyla incelemeyi hedeflemektedir.

Zamanlama olarak posta yoluyla oylamayı bu amaçla konu edinen bir çalışmayı (bu veya bir başkası) ayrıca gerekli kılan küresel bir sağlık krizi ile karşı karşıyayız: Kovid-19 Salgını. Milyonlarca seçmenin aynı gün sandık başına giderek oylarını kullanması, salgının daha hızlı yayılması riskini beraberinde getirmektedir. Gerçekten hiçbir gündelik faaliyet, bir gün içinde yapılan seçimler kadar etkileşim ve hareketlik meydana getirmeyebilir. Bu itibarla birçok ülke bu döneme denk gelmiş seçimlerini ertelemişler de kimi ülkeler yaptıkları seçimler için posta yoluyla oylama yöntemini sandık başı oylama yöntemine alternatif ya da onu tamamen kaldıran şekilde kural oylama

---

kullanacaklarını söylemişken, bu değer Demokratların adayı Biden taraftarları arasında yüzde 60 olarak tespit edilmiştir. **GOMEZ, Vianney/JONES, Bradley** (2020) "Biden supporters in states where it is hardest to vote by mail are most concerned about voting this fall" <<https://www.pewresearch.org/fact-tank/2020/08/26>> s.e.t. 04.04.2021.

¹⁰ Eyalet meclisleri oylama usullerini ABD Anayasası'nın 1. maddesinin 4. Bölüm'üne göre kendileri belirlemektedir. "*The Times, Places and Manner of holding Elections for Senators and Representatives, shall be prescribed in each State by the Legislature thereof.*"

¹¹ **WEISER, Wendy R./SWEREN-BECKER, Eliza/ERNEY, Dominique**, "Mail Voting: What Has Changed in 2020", Brennan Center For Justice, <<https://www.brennancenter.org/our-work/research-reports/mail-voting-what-has-changed-2020>> s.e.t. 04.04.2021.

¹² **GÖNENÇ, Levent**, Türkiye'de Seçim Uyuşmazlıkları ve Çözüm Yolları, Ankara, 2008, s. 5.

yöntemi olarak yeniden düzenlemişlerdir. Örnek olarak; ABD’de 3 Kasım 2020 başkanlık seçimleri öncesinde 27 eyalet, salgının katılım üzerindeki olası olumsuz etkilerini azaltmak için bu oylama usulü için daha önce var olan başvuru koşullarını ya da zaman sınırlarına ilişkin kuralları yumuşatmış¹³ ve seçimlerde tarihi rekor kırılarak toplam oyların yaklaşık yüzde 46’sı (65,487,735 oy) bu yolla elde edilmiştir¹⁴. 29 Mart 2020 tarihinde yapılan Almanya Bavaria Eyaleti yerel seçimlerinin ikinci tur oylamasında daha radikal bir yola başvurulmuş sandık başı oylamadan tamamen vazgeçilip, tüm seçmenden oyunu sadece posta yoluyla kullanmaları istenmiş¹⁵; yine bundan iki hafta sonra, 15 Nisan 2020 tarihinde yapılan ve salgın döneminin en başarılı yürütülen seçimlerinden gösterilen Güney Kore parlamento seçimlerinde de bu oylama türünün sağlık kuruluşlarında tedavi gören ya da evlerinde karantinada olan seçmenleri de içerecek şekilde kapsamı genişletilmiştir¹⁶. Benzer şekilde, çalkantılı bir seçim erteleme sürecinden sonra 28 Haziran 2020 tarihinde yapılan Polonya başkanlık seçimlerinde de, daha önce posta yoluyla oylamadan belirli gruplar faydalanabiliyorken, isteyen her seçmene mazeret göstermeden bu oylama yöntemine başvurma hakkı getirilmiş ve rekor kırılarak 177,500 seçmen bu yolla oyunu kullanmıştır¹⁷. Bu örnekler çoğaltılabilir¹⁸.

¹³ Ballotpedia, Changes to absentee/mail-in voting procedures in response to the coronavirus (COVID-19) pandemic, 2020, <[https://ballotpedia.org/Changes_to_absentee/mail-in_voting_procedures_in_response_to_the_coronavirus_\(COVID-19\)_pandemic,_2020](https://ballotpedia.org/Changes_to_absentee/mail-in_voting_procedures_in_response_to_the_coronavirus_(COVID-19)_pandemic,_2020)> s.e.t. 04.04.2021.

¹⁴ **STEWART, Charles** (2020) How We Voted in 2020: A First Look at the Survey of the Performance of American Elections, MIT Election Data, s.3; **SULLIVAN, Kate** (2020) “Impact of COVID-19 on the 2020 US presidential election”, International Institute for Democracy and Electoral Assistance.

¹⁵ **WAGNER, Rebecca** (2020) “Responding to COVID-19 with 100 per cent postal voting: Local elections in Bavaria, Germany”, International Institute for Democracy and Electoral Assistance.

¹⁶ **D’OENCH, Miye/HUFFORD, Axel**, “How South Korea Conducted Its Elections During the Pandemic: A Comparative Case Study, Lawfare Blog, <<https://www.lawfareblog.com/comparative-case-study-how-south-korea-conducted-its-elections-during-pandemic>> s.e.t.04.04.2021; **YOUNGMI, Kim**, “Democracy, elections and pandemics: How South Korea ran parliamentary elections during the Covid-19 crisis”, <<https://globalcit.eu/democracy-elections-and-pandemics-how-south-korea-ran-parliamentary-elections-during-the-covid-19-crisis/>> s.e.t. 05.04.2021.

¹⁷ **VASHCHANKA, Vasil** (2020) “Political manoeuvres and legal conundrums amid the COVID-19 pandemic: the 2020 presidential election in Poland”, International Institute for Democracy and Electoral Assistance.

¹⁸ Council of Europe, “Elections during COVID-19”, <<https://www.coe.int/en/web/electoral-assistance/covid-19-response>> s.e.t. 05.04.2021.

Bu çalışma posta yoluyla oylamanın uygulayıcı ülkelerde sorun olarak karşılaşılan ve seçimlerin güvenliğine tehdit oluşturabilecek risklerini karşılaştırmalı bir yöntemle mercek altına almaktadır. Çalışma beş bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde posta oylamasının diğer alternatif yöntemlerden ayrılan karakteri ele alınmıştır. Ardından AB üye ülkeleri ve ABD eyaletleri özelinde bu oylama yönteminin kapsamı ve bundan kimlerin yararlanabildiği karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Oylama yöntemlerini birbirinden ayırtıran üç unsurlu bir çözümleme önerdikten sonra, posta oylamasına özgü yine üç adet sorun kaynağı ortaya konmuştur. Bunlar vasıta zorunluluğu, zaman boşluğu ve kontrol boşluğu olmak üzere son üç bölümün konularını meydana getirmiştir. Her bir sorun kaynağı, bu yöntemi uygulayan ülkelerin tecrübeleri ve sıkça karşılaşılan güvenlik açıkları ışığında özel olarak değerlendirilmiştir.

Çalışmanın sorusuna cevap aranırken araştırma yöntemi olarak belirli bir ülkenin detaylıca incelenmesi yerine karşılaştırmalı yöntem tercih edilmiştir. Bu tercih şüphesiz araştırmacının gerekçelerine ve imkanlarına bağlı olarak değişkenlik gösterebilir. Alternatif oylama yöntemleri hakkında yürütülen araştırmaların yetersizliği, buna bağlı olarak vaka incelemelerinde takip edilecek kavramsal ve sorunsal çerçevenin her bir vaka çalışmasında tekrarlanabilir kuvvette literatürde henüz olgunlaşmamış olması ve nihayet bu açığın belli düzeyde giderilmesine dönük amaç, bu çalışmada karşılaştırmalı yöntemlere ağırlık verilmesi tercihinin temelinde öne çıkan bazı gerekçelere karşılık gelmektedir. Makalenin bundan sonraki bölümü, oylama yöntemleri çalışmalarında sistematik çözümlenmeye ilişkin söz konusu açığı doldurmaya dönük metodolojik bir öneriyle ilerleyecektir.

I. ALTERNATİF OYLAMA YÖNTEMLERİ VE POSTA YOLUYLA OYLAMA

Günümüz demokrasilerinde geleneksel oylama yöntemine alternatif olarak getirilen çeşitli oylama usulleri bulunmaktadır¹⁹. Bunlar dokuz başlık altında sınıflandırılabilir: (1) Yurtdışı diplomatik temsilciliklerde veya bu temsilciliklerin sandık kurduğu özel mekanlarda ya da gümrük kapılarında oy kullanma, (2) hastane, bakım evi, hapishane gibi topluluk halinde yaşanan

---

¹⁹ HEINMAA, Anika/KALANDADZE, Nana (2020) “Special Voting Arrangements in Europe: Postal, Early and Mobile Voting”, International Institute for Democracy and Electoral Assistance.

yerlerde oy kullanma, (3) seyyar (*gezici-mobile*) sandıklarda oy kullanma²⁰, (4) ülke içi herhangi (önceden kesinleşmemiş) bir sandıkta oy kullanma, (5) vekil aracılığıyla oy kullanma²¹, (6) sandık başında erken oy kullanma²², (7) elektronik oy kullanma, (8) internet aracılığıyla oy kullanma ve (9) posta (mektup) yoluyla oy kullanma.

Posta yoluyla oylama yöntemini diğer yöntemlerden ayıran özelliklere geçmeden önce, genel olarak bir oylama yöntemini diğerlerinden ayıran ve karakterini değerlendirmemize yarayan üç unsurlu bir çözümleme önermek istiyoruz. Bunlar yöntemin yer, zaman ve kontrol unsurları. Bilindiği üzere, geleneksel oylama yönteminde seçmen seçim günü, kendisi için önceden kararlaştırılmış sandığa gidip oyunu bizzat kullanmaktadır. Önerdiğimiz unsurlar çerçevesinde:

Zaman-Bir günle sınırlıdır.

Yer-Seçmenin yaşam yerine göre belirlenen yerel bir oylama merkezidir.

Kontrol-Seçmen seçim görevlilerinin gözetimini olanaklı kılan bir mesafede ve oylamanın gizliliğini amaçlayan kapalı bir alandır.

O halde geleneksel oylama usulünü, seçmenin bir günle sınırlı seçim gününde, önceden belirlenmiş ve ikametgahının esas alındığı yerel bir oylama merkezinde, seçim görevlilerinin kontrol ve gözetiminde ve kapalı bir alanda oyunu kullanması olarak tanımlayabiliriz. Bu tanımdan yola çıkarak; eylemin yer, zaman ve kontrol unsurları, oyun gizliliği ve seçimlerin güvenliği bağlamlarında en sıkı ve ihtiyatlı görünen yöntemi oluşturacak şekilde bir aradadırlar. Bu, tüm oylama yöntemi varyasyonları içinde adeta en dar daire olarak kabul edilebilir.

²⁰ Seçim görevlilerinin oy materyalini ve sandığı seçmenin yaşadığı yere (ev, hastane, vd.) taşıyarak oy kullanmanın gerçekleştiği yöntemdir. Avrupa'da, Türkiye'nin de dahil olduğu 29 ülke tarafından uygulanmaktadır. HEINMAA/KALANDADZE, s.23.

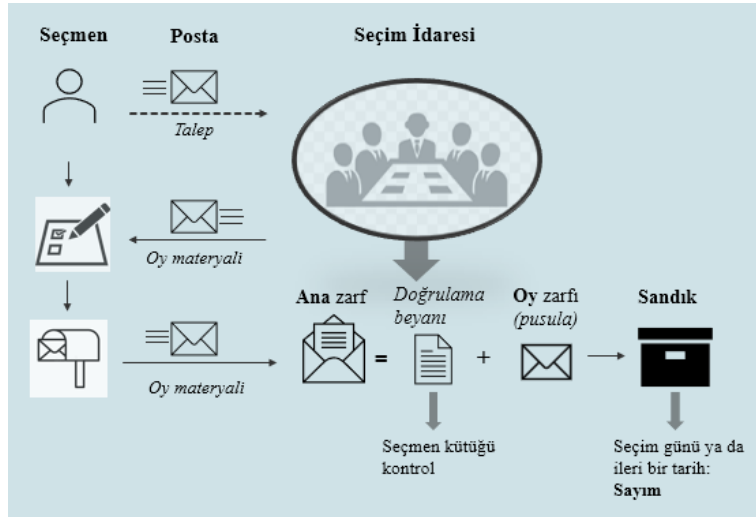
²¹ Seçmen adına, onun isteği doğrultusunda bir başka kişinin vekil olarak sandık başında oy kullanması yöntemidir. Uygulayıcı ülkeler (Birleşik Krallık, Hindistan, ABD bazı eyaletler, Kanada, vd.) hangi seçmenlerin bundan yararlanabileceğini, en fazla kaç kişiye vekil olunabileceğini ya da kimlerin vekil olabileceğini sınırlayabilmektedirler. The ACE Electoral Knowledge Network, <https://aceproject.org/ace-en/topics/vo/voa/voa02/voa02e/mobile_browsing/onePag> s.e.t. 18.03.2021.

²² Seçmenin seçim gününü beklemeden sandık başına oy kullanabilmesidir. 2020 Ekim verilerine göre; bazı ülkeler bu yöntemi tüm seçmenler için kabul etmişken (İskandinav ülkeler; Danimarka, İsveç, Norveç, Finlandiya, vd.), bazılarıysa sınırlı bir seçmen grubu için uygulamaktadır (Rusya, Belarus, Portekiz, vd.), HEINMAA/KALANDADZE, s.17.

Öte yandan, posta yoluyla oylamanın da dahil olduğu alternatif oylama yöntemlerinde yasama amacı sadece seçimlerin güvenliğini maksimize etme ilkesiyle açıklanamaz; bununla yarışan bir başka yasama amacı daha bulunmaktadır: Oy hakkının en kolay ya da zahmetsiz şekilde kullanımını sağlamak, yani oy kullanma eyleminin yukarıda değinilen üç unsurundan birinde yapılacak esnetme ile ‘işlem maliyetleri’nin (*transactional costs*) düşürülmesi²³. Önerdiğimiz tanım üzerinden ilerleyecek olursak, alternatif oylama yöntemleri adeta bahsedilen üç unsurun geleneksel oylama yöntemine karşısında alternatifleştirilmesi ya da en dar daire alanında gördüğümüz formülün esnetilmesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Yani seçmene (1) seçim gününden önceki bir zamanda (*zaman*), (2) yerleşim yerinin esas alındığı sandık bölgesi dışında (*yer*) ve/ya (3) seçim sandık görevlileri ile aynı ortamda bulunmayı zorunlu kılmayan bir serbestiyet içinde (*kontrol*) bir ya da birkaç değişkenle oyunu kullanma kolaylığı sunulmaktadır. Bu yöntemlerin kabul edilmesinin altında yatan gerekçeleri ele almak bu çalışmanın amacı dışında kaldığından, şimdilik bu usullerin iki temel gerekçeyle açıklanabileceğini, bunların da sandık başında oy kullanmaya engel zorunlu sebeplerin varlığı veya seçimlere katılımı kolaylaştırma saiklerinin olduğunu belirtmekle yetinelim.

Şekil 1: Posta yoluyla oy kullanma yönteminin genel aşamaları

²³ GRONKE/GALANES-ROSENBAUM/MILLER ve diğerleri, s.441.

Posta yoluyla oylama, Şekil 1’de de görüldüğü üzere; seçmenin talebine bağlı olarak ya da doğrudan, oy pusulasının seçimlerden belirli bir süre önce seçmenin kayıtlı adresine posta yoluyla iletildiği ve seçmenin de üzerinde tercihini yaptığı pusulayı diğer gerekli materyallerle birlikte yine posta aracılığıyla ilgili seçim otoritesine gönderdiği bir oylama usulüdür. Yani seçmenle seçimi yürüten idarenin yüz yüze gelmediği; idareden seçmene, seçmenden idareye aracı bir işlemlerle oy materyalinin zincirleme taşındığı bir oylama yöntemi karakterinden bahsedilebilir. Eylemin unsurları açısından değerlendirilirse;

Zaman-Seçimlerden haftalar öncesine kadar geriye gidebilen bir oy kullanma süreci

Yer-Seçmenin tercihine bağlı her yer

Kontrol-Seçim görevlilerinin yokluğu

Posta yoluyla oylama, öğretilerde, bizim burada kullandığımız zaman ya da yer unsurlarının birindeki ayrışmayı karşılar şekilde, farklı oylama sınıflarına dahil edilebilmektedir. Örneğin; seçmen oyunu seçim gününden daha erken bir tarihte kullandığından ‘erken oylama’ (*early voting*-zaman unsuru)²⁴, sandık başında değil, kendi takdirindeki bir yerde kullandığından ‘uzaktan’ (*remote voting*-yer unsuru)²⁵ ya da ‘gıyapta oylama’ (*absentee voting*-yer unsuru)²⁶, veya yer ve zaman unsurlarındaki esnemeye bağlı seçmene daha kolay yolla oy kullanma fırsatı sunduğu için ‘elverişli’-‘rahat’ oy kullanma (*convenience voting*)²⁷ gibi üst başlıklar altında da incelenebilmektedir.

Bu genel şema içerisinde posta yoluyla oylama yönteminin benimsenmesinde karşılaşılabilecek güçlükler, bu yöntemin onu diğer alternatif yöntemlerden ayıran özelliklerinden yola çıkarak ele alınacaktır. Bu güçlükleri dört ana başlık altında inceleyeceğiz. İlk ana başlık dışındaki tüm konular, posta yoluyla oylamanın kendine özgü karakterinden kaynaklanan ve dolayısıyla diğer oylama yöntemlerinde yaşanmayacak sorunları ilgilendirecektir. Bunları kapsam, vasıta-araç zorunluluğu, zaman boşluğu ve

²⁴ HEINMAA/KALANDADZE, s. 17-22.

²⁵ LUPIÁÑEZ-VILLANUEVA, Francisco/DEVAUX, Axelle (editörler) (2018) “Study on the Benefits and Drawbacks of Remote Voting”, European Commission, <https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/remote_voting_exec_summary_en.pdf> s.e.t. 11.03.2021.

²⁶ ABD kaynaklı birçok çalışmada posta oylamasına karşılık olarak ‘absentee’ ya da ‘mail-in voting’ ifadeleri kullanılmaktadır.

²⁷ GRONKE/GALANES-ROSENBAUM/MILLER ve diğerleri, s.438.

kontrol boşluğu adını verdiğimiz başlıklar altında derleyeceğiz. Bu derleme, çalışmanın takip eden dört bölümünün konusunu oluşturmaktadır.

- (1) *Kapsam*: Posta yoluyla oylama yönteminin ihdasında diğer alternatif yöntemlerde de olduğu gibi belirlenecek ilk husus, bu oylama yönteminden kimlerin faydalanabileceğidir. Günümüzdeki duruma bakıldığında, uygulayıcı ülkelerin bir kısmının sınırlı seçmen gruplarına, diğer bir kısmının da koşulsuz olarak seçmenlerin tamamına dönük uyguladıkları anlaşılmaktadır. Posta yoluyla oylamanın hangi ihtiyaç ya da gerekçeye yönelik olarak yasa koyucunun gündemine girdiği, onun sınırlı bir seçmen grubu için mi yoksa seçmenlerin tamamına dönük mü yasallaştırılacağını, dolayısıyla kapsama dair ana karakterini belirleyecektir. Kapsama ilişkin tercih, bundan sonra tespit edeceğimiz zorlukların ve güvenlik açıklarının da boyutunu belirleyecektir. Örneğin; bu yöntemle 100 bin seçmenin oy kullanması 10 milyon seçmene kıyasla daha az iş yükü ve kusurlu bir sistem inşası halinde seçimlerin güvenliğine ilişkin daha az risk anlamına gelecektir.
- (2) *Taşıma Aracılığıyla Oylama*: İkincisi ve bu yöntemi diğer usullerden ayıran baskın özellik, belli bir zamana yayılan oylama ile ilgili tüm işlemlerde seçmenle seçim idaresinin karşı karşıya gelmeye zorunlu bırakılmaması vardır. Yani seçmen ile sandık arasına vasıta bir işlem ve onu yürüten bir üçüncü taraf girmektedir. Bu noktada, oyun kullanılması ile oy zarfının sandığa girmesi arasında aracı görevini üstlenecek taşıma/posta hizmeti, bu oylama yöntemini ayırtmaktadır; çünkü diğer yöntemlerde kullanılan oyun, toplanma haznesi olan sandık, kutu ya da torbaya girmesi aracısız, bizzat seçmen ya da onun vekili tarafından gerçekleşmektedir. Aracının varlığı, bu oylama yöntemi için ek bir işlem basamağı ve onun organizasyonuna ilişkin fazladan yük ya da sorun alanı demektir. Zira oy materyali zamanında seçmene ya da seçim idaresine ulaşmayabilir, taşıma esnasında imha edilebilir veya gizlilik ihlal edilerek içerikleri açılabilir. Taşıma hizmetini yerine getirecek kurum, tarafsızlık içinde oy materyalini kararlaştırılan zamanda seçmene ve seçmenden de seçim idaresine titizlikle taşınması gerekir. Dolayısıyla ilk bakışta posta kurumunun doğru seçmeni bulma, kullanılmış oyu aynen seçim görevlilerine teslim etme ve bütün süreç içinde tarafsızlığını koruma yükümlülükleri akla gelmektedir.

- (3) *Zaman Boşluğu*: Ek bir işlem basamağı ek bir zaman anlamına geleceğinden, zamanın da organizasyonu gerekir. Posta yoluyla oylamada, seçmenin pusula üzerinde tercihini yapması ile oy zarfının sandığa girmesi arasında belli bir zamanın geçmesi yöntemin karakterinden kaynaklanır ve bu yolla kullanılacak oyların sayım aşamasına kadar planlı bir takvim içerisinde gerekli safhaları sorunsuz aşması gerekir. Buna karşın, diğer oylama yöntemlerinin hiçbirinde oyun kullanılması eylemi ile oy zarfının sandığa girmesi eylemi arasında zaman boşluğuna neden olacak işlemler yoktur. Diğer bir deyişle, diğer oylama yöntemlerinde iki eylem arası zaman planlaması gerekmez. Oy kullanma eylemi dakikalar içinde tamamlanabilir. Bu noktada, zamanlama olarak üç önemli işlemin gerçekleşme anları oyun geçerli sayılması açısından önemlidir: Zorunluysa posta yoluyla oylama yöntemine başvuru, oy materyalinin seçmene ulaşması ve kullanılan oyun posta kurumuna teslimi ya da ilgili seçim otoritesine ulaşması.
- (4) *Kontrol Boşluğu*: Son olarak, posta oylamasında oy kullanma eylemi kontrolsüz bir alanda, yani seçim görevlilerinin gözetimini olanaksız kılan fiziki bir mekanda gerçekleşir. Seçmen postadan aldığı oy pusulasını, söz gelimi, aile bireyleriyle paylaştığı evinin salonunda, müşterilerini ağırladığı işyeri ofisinde, arkadaşıyla dinlenmek için oturduğu bir bankta, ya da sağlık tedavisinin yapıldığı hastane odasında önüne alıp, tercihini yapabilmektedir. Posta oylaması ile kıyaslanamayacak düzeyde az uygulaması olan e-oylama dışında hiçbir diğer oylama yöntemi, seçmene kendi istediği, dış dünyaya açık, kontrolsüz bir alanda oyunu kullanma fırsatı sunmaz. Kontrolsüz alanda yürütülen oy kullanma eyleminin iki büyük güvenlik riski vardır: Üçüncü kişilerin baskılarına açık olma ve oyu kullanan kişinin gerçek seçmen olmaması. Bu durumlar olaya karışan üçüncü kişiler açısından ceza hukuku anlamında suç meydana getirirken, anayasal açıdan oyun gizlilik ilkesine, serbest seçim hakkına ve seçimlerin güvenliğine aykırılık oluşturacaktır. Nitekim ülkemizde de bu yöntem 2008 yılında 298 sayılı Kanun'a eklenen bir hüküm ile yurtdışında yaşayan seçmenler için getirilmiş; ancak son bölümde de ele alınacağı üzere, Anayasa Mahkemesi tarafından seçimlerin serbestliği ve gizliliği ilkelerine aykırı bulunarak iptal edilmişti²⁸.

---

²⁸ Anayasa Mahkemesi, E: 2008/33, K: 2008/113, T: 29.5.2008.

II. KAPSAM

Günümüzdeki duruma bakıldığında, posta yoluyla oylama yöntemini uygulayan ülkelerin iki gerekçe altında bu yöntemi kabul ettikleri söylenebilir: Sandık başında oy kullanmaya engel zorunlu sebeplerin varlığında seçmene oy hakkını kullandırmak ya da oy kullanımını zahmetsiz kılarak seçimlere katılımı arttırmak²⁹. Birinci gerekçe, yani seçmenin sandığa gitmesine engel durumların varlığı sorunu, tarihsel olarak genel oy ilkesinin kabulüne kadar geriye götürülebilecek bir olgudur. Aşağıda araştırma sonuçlarıyla da ortaya konulacağı üzere, sıkça kabul gören engeller; hastalık, yaşlılık veya daimî bedensel engellilik halleri ya da kamu hizmeti, eğitim veya yurtdışında yaşama gibi nedenlerle seçim bölgesinde olamama halleridir. Bu durumlardaki seçmenler için posta yoluyla oylama kuşkusuz tek oylama yöntemi değildir. Ülkeler tarafından sandık başına gidemeyen seçmenler için çeşitli alternatif usullerin benimsendiği görülebilmektedir. Fakat hiçbir diğer ‘alternatif’ yöntemin uygulanmadığı bir varsayımda, posta yoluyla oylamayı söz konusu seçmen grupları için alternatif bir oylama yöntemi olarak görmektense, zorunlu olarak başvuru esas oylama yöntemi olarak ifade etmek daha isabetli olur. Bu açıdan, özürsüz bir seçmen için sandık başı oluşturulan asgari oylama koşullarındaki devlet sorumluluğu, özürsüz bir seçmen için, içinde bulunduğu hale uygun (en ideali olmasa da) oluşturulacak asgari oylama koşulları için de devam etmektedir.

Posta yoluyla oylama yönteminin sınırlı sayıda seçmene dönük ilk uygulamaları ABD ve Birleşik Krallık'ta ortaya çıkmıştır. Amerikan iç savaşında seçim bölgeleri dışında görevde olan askerler için, bir çalışmaya göre, 26 eyalet posta yoluyla oylamayı kademeli olarak kabul etmiştir³⁰. Siyaset Bilimi profesörü Paul Gronke, dönemin başkanı Abraham Lincoln'ün, 1864 seçimlerinde bu oylama yöntemi ile Cumhuriyetçi eğilimin ağırlıklı olduğu askerlerin desteğinden faydalanmak istediğini belirtmektedir³¹. İç savaşın sona ermesinden sonra bu yöntem sadece beş eyalet tarafından sürdürülse de birinci dünya savaşı ile beraber neredeyse eyaletlerin tamamı cephedeki askerler için posta yoluyla oylamayı yeniden kabul etmiş, ilerleyen yıllarda başvuru koşulları kademeli olarak sivillere dönük genişletilerek önce

²⁹ **QVORTRUP, Matt** (2005) “First Past the Postman: Voting by Mail in Comparative Perspective”, *The Political Quarterly*, C:76, S:3, s.415-416.

³⁰ **FORTIER, John C./ORNSTEIN, Norman J.** (2003) “The Absentee Ballot and the Secret Ballot: Challenges for Election Reform”, *University of Michigan Journal of Law Reform*, C: 36, s.493-500.

³¹ **WAXMAN, Olivia B.**, “This Is How Early Voting Became a Thing”, *Time*, 25.10.2016, <<https://time.com/4539862/early-voting-history-first-states/>>, s.e.t. 09.03.2021.

sağlık ve fiziki özür gibi nedenlerle, daha sonra ilk kez 1978 yılında Kaliforniya'dan başlayarak birçok eyalette sınırlama olmaksızın her seçmenin başvurabilmesi olanağı getirilmiştir³².

Benzer şekilde, Birleşik Krallık'ta posta yoluyla oylama ilk kez birinci dünya savaşının sonuna doğru, sadece görev gereği uzakta olan askerler için 1918 yılında kabul edilmiştir. Sivillere dönük ilk genişletme 1948 yılında gerçekleşmiş, 2000 yılına kadar kamu hizmeti nedeniyle uzakta olan, geçici hastalıklar dahil bedensel engeli olan, işi gereği veya deniz ya da hava yoluna ihtiyaç duymaksızın oy kullanamayacak olan ve kayıtlı adresinde yaşamayan seçmenlerin de bu yöntemle oy kullanmaları hakkı getirilmiştir. 2000 yılına gelindiğinde, *the Representation of the People Act 2000* ile bu oylama yöntemini herhangi bir mazereti olmaksızın tüm seçmenin talep ederek (*on demand*) kullanabileceği düzenlemiştir³³. Hükümetin bu reformu gerçekleştirmekteki ana gerekçesi seçimlere katılımı arttırmak olmuştur³⁴. Son olarak, Almanya da Bundestag seçimleri için posta yoluyla oylama yöntemini ilk kez 1956 yılında kabul ettiğinde, bunu sandık başına gidemeyen seçmenler için sınırlandırmıştır. Benzer değişim bu ülkede de yaşanmış, 2008 yılında posta yoluyla oylama yine talep edilmesi koşuluyla mazeretsiz olarak bütün seçmen için genişletilmiştir (Federal Seçim Kanunu, *Bundeswahlgesetz*)³⁵.

Tablo 1 araştırma sonuçlarımızı daha geniş ölçekte ortaya koymaktadır. Çalışmanın veri, zaman ve alan kısıtlamalarından dolayı, örneklemimiz Batı demokrasileri ve daha dar ölçekte Avrupa Birliği (AB) üye ülkeleri ve ABD eyaletlerinden oluşmaktadır. Birlik'ten yeni ayrılan Birleşik Krallık'ın da dahil edildiği AB örnekleme 28 ülke, Washington D.C. ile birlikte ABD örnekleme ise 50 eyalet ve bir federal bölgeden oluşmaktadır. AB üye ülkelerinde uygulanan oylama yöntemlerine ilişkin veriler, Avrupa Güvenlik ve İş Birliği Teşkilatı'na bağlı çalışan Demokratik Kurumlar ve İnsan Hakları Ofisi'nin teşkilata üye ülkelerdeki en son seçimler hakkında yayınladığı seçim

³² TOKAJI, Daniel P./COLKER, Ruth (2007) "Absentee Voting by People with Disabilities: Promoting Access and Integrity", *McGeorge Law Review*, C.38, S:4, s. 1020-1021.

³³ UBEROI, Elise (2015) Postal voting, House of Commons Library, Briefing Paper, S:7419, s.10.

³⁴ STEWART, John (2006) "A Banana Republic? The Investigation into Electoral Fraud by the Birmingham Election Court", *Parliamentary Affairs*, C:59, S:4, s.654.

³⁵ WAGNER, Aiko/LICHTEBLAU, Josephine (2020) "Germany Going Postal? Comparing Postal and Election Day Voters in the 2017 German Federal Election", *German Politics*, s.1-2.

gözlem raporlarından elde edilmiştir³⁶. Kullanılan raporların tamamı 2016 yılı ve sonrasında yapılan seçimlere ilişkindir. ABD hakkındaki veriler ise, Eyalet Meclisleri Ulusal Konferansı'nın 2020 seçimleri sürecinde eyaletlerde uygulanan alternatif oylama yöntemleri hakkında yayınladığı raporlar³⁷ ve eyalet yasama organlarının seçmenleri bilgilendirmek için hazırladıkları güncel online kaynaklardan bir araya getirilmiştir.

Tablo 1: AB üye ülkelerinde posta oylamasına başvurabilen seçmenler

Ülke	Yurt içi seçmen		Yurt dışı seçmen
	Bütün seçmen	Sınırlı seçmen	
Almanya	√-2008		√
Avusturya	√-2007		√
Belçika			√
Danimarka		√	
Estonya			√
Finlandiya			√
Fransa			√
Hollanda		√	√
İrlanda		√	√
İtalya			√
Latviya			√
Litvanya			√
Lüksemburg	√		√
Macaristan			√
Polonya	√ ³⁸ -2020		√
Portekiz			√
Romanya			√
Slovakya			√
Slovenya		√	√
İspanya	√		√
İsveç		√	√
Birleşik Krallık	√ ³⁹ -2001		√
+Hiç uygulamayan (6 ülke)	Bulgaristan, Çek Cumhuriyeti, Güney Kıbrıs Cumhuriyeti, Hırvatistan, Malta, Yunanistan		
Toplam: 28	6	5	21

³⁶ Organization for Security and Co-operation in Europe, Office for Democratic Institutions and Human Rights, <<https://www.osce.org/odihr/elections>>s.e.t.12.02.2021.

³⁷ National Conference of State Legislatures, <<https://www.ncsl.org/research/elections-and-campaigns/absentee-and-early-voting.aspx>> s.e.t.12.02.2021.

³⁸ Polonya'da posta yoluyla oylamanın kapsamı sadece 2020 seçimlerinde uygulanmak üzere seçmenin tamamına dönük genişletilmiştir.

³⁹ Kuzey İrlanda hariç.

AB ülkeleri ve Birleşik Krallık örnekleme içinde posta yoluyla oylamanın çoğunluk tarafından bir şekilde kabul edilmiş olduğunu görüyoruz. Tablo 1’de de gösterildiği üzere; farklı koşullar altında 22 ülke, yani örneklemin yaklaşık üçte ikisi tarafından bu yöntem uygulanmaktadır. Kabul eden 22 ülke bu yöntemin yurt içinde uygulanıp uygulanmaması noktasında ikiye ayrılmaktadır. Biri hariç, bu ülkelerin yarısında posta yoluyla oylama yöntemi hem yurt içi hem yurt dışı seçmenler için uygulanıyorken, diğer yarısında sadece yurt dışından kullanılacak oylar için kabul edilmiştir. Giriş kısmında da değinildiği üzere, 2008 yılında yapılan yasa değişikliği ile Türkiye de sadece yurtdışı seçmenlere dönük posta yoluyla oylamayı kabul ederek bu son gruba dahil olmuşken, ilgili düzenleme uygulanmadan AYM tarafından iptal edilmiştir.

Posta yoluyla oylama yönteminde en serbest hukuki rejim Almanya, Avusturya, Lüksemburg, Polonya, İspanya ve Birleşik Krallık’tadır. Söz konusu ülkelerde, bu oylama yöntemine seçmenlerin tamamı kısıtlama olmaksızın, mazeretsiz olarak başvurabilmektedir. Bunlar arasında Polonya, bu yöntemi ilk kez 2014 yılında, tüm seçmeni kapsar şekilde düzenlemişken; 2018 yılında yapılan yasa değişikliği ile sadece engelli seçmenlere dönük kısıtlamış, fakat pandemi koşulları içinde yapılan 2020 Haziran tarihli başkanlık seçimlerinde bir seferlik olmak üzere bütün seçmenin başvurabileceği şekilde uygulamıştır. Buna karşın beş ülke; Danimarka, Hollanda, İrlanda, Slovenya ve İsveç, ülke içi posta yoluyla oylamayı kabul etse de, sadece belirli mazeretlere sahip seçmenler için bu yöntemi düzenlemişlerdir. Bunlara örnek olarak, bedensel hastalık ya da engellilik hali (Danimarka, İrlanda, Slovenya, İsveç), yaşlılık (Hollanda⁴⁰, İsveç), eğitim ya da iş nedeniyle seçim bölgesi dışında olma (İrlanda), hükümlü olma (İrlanda, Slovenya), hastanede tedavi görme ya da yaşlı bakım evlerinde çalışan olma (Slovenya) gösterilebilir. 28 ülke arasında dikkat çeken bir başka bulgu da 21 ülkenin yurt dışı seçmeni, oyunu posta yoluyla kullanabilmektedir. Sadece Danimarka, ülke içinde bu oylama yöntemini kabul etmesine karşın (sınırlı bir grup seçmen için), yurtdışı seçmenleri için yalnızca konsolosluklarda ya da diplomatik temsilciliklerinde sandık başı oy yöntemini uygulamaktadır.

Türkiye gibi posta yoluyla oylamayı hiçbir koşulda uygulamayan AB üyeleri ise Bulgaristan, Çek Cumhuriyeti, Güney Kıbrıs Cumhuriyeti, Hırvatistan, Malta ve Yunanistan’dır. Bunlar arasında Yunanistan, 2001

---

⁴⁰ Ülke içi posta yoluyla oylama ilk kez 2021 Mart seçimlerinde 70 yaş üzeri seçmenler için kabul edilmiştir.

yılında yapılan anayasa değişikliği ile yurtdışında yaşayan seçmenler için posta yoluyla oylama yöntemini öngörmesine karşın, gerekli yasal uyum gerçekleşmediğinden bu yöntem henüz uygulanamamıştır⁴¹. Bu ülke ayrıca 28 ülke arasında, yurtdışında yaşayan seçmenlerinin oy kullanmalarını mümkün kılacak, konsolosluklarda oy kullanma dahil, hiçbir yöntem geliştirmeyen tek üye ülkedir⁴². Bu bulguları Avrupa içinde bölgesel olarak değerlendirdiğimizde, posta yoluyla oylamayı hiçbir şekilde kabul etmeyen Birlik üyelerinin tamamı doğu veya güney Avrupa bloğundaki ülkelere çıkmaktadır. Buna karşın bu oylama yöntemini sınırlı ya da bütün seçmen için kabul eden üyeler, coğrafi olarak dağılmışlardır.

Öne çıkan bir başka önemli bulgu, seçmenlerin tamamına posta yoluyla oylama hakkı veren ülkeler de dahil AB üye ülkelerinin tamamında, seçmenlerin bu yolla oy kullanabilmesi için ilgili seçim kurullarına ya da yurt dışı konsolosluklarına önceden talepte bulunmaları gerekmektedir. Yani AB üye ülkelerinde posta yoluyla oylama kural oylama yöntemi olmayıp, oy materyali bu oylama yöntemini kullanabilecek seçmene otomatik olarak gönderilmemektedir. Öte yandan, aşağıda da belirtileceği üzere, gerek ABD'nin bazı eyaletleri gerekse İsviçre bu oylama yöntemini kural oylama yöntemi olarak uygulamaktadırlar. Buralarda seçmenlere oy materyali talepsiz olarak gönderilmekte olup, ancak istisnai durumlarda sandık başına gidilerek oy kullanılabilir. Buralarda seçmenlere oy materyali talepsiz olarak gönderilmekte olup, ancak istisnai durumlarda sandık başına gidilerek oy kullanılabilir.

Araştırmamızın ABD'ye ilişkin sonuçlarına gelecek olursak; oylama yöntemlerinin düzenlenmesi açısından, ABD'yi Almanya, Avusturya, Belçika ya da İsviçre gibi federatif benzeri diğer devletlerden ayıran bir özellikle karşılaşırız. ABD Anayasası'nın seçim klotunu düzenleyen 1. Maddesinin 4. Bölüm'ü Kongrenin hakkını saklı tutarak, her eyaletin yasama organına

⁴¹ Greece, Early Parliamentary Elections 7 July 2019, ODIHR Election Assessment Mission Final Report, 13 Aralık 2019, s. 8, <<https://www.osce.org/files/f/documents/d/f/442168.pdf>> s.e.t. 14.02.2021.

⁴² *Sitaropoulos ve Giakoumopoulos v. Yunanistan* davasında, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Yunanistan'ın serbest seçim hakkını ihlal etmediği yönünde karar vermiştir. Strasbourg'da yaşayan başvuru sahiplerinin 2007 yılında yapılan erken seçimlere Fransa'dan oy kullanma yönündeki talepleri Yunanistan büyükelçisi tarafından gerekli yasal düzenleme olmadığından dolayı reddedilmiştir. Mahkeme, 1 No'lu Protokol'ün 3. Maddesinin taraf devletlere, yurt dışında yaşayan seçmenlerine buldukları ülkeden oy kullanmalarını sağlama düzeyinde bir yükümlülük yüklediğine ve başvuru sahiplerinin ülkelerine giderek oy kullanmalarının seçme hakları üzerinde orantısız bir müdahale meydana getirmediğine karar vermiştir. Mahkemenin serbest seçim hakkı üzerinde devletlere tanıdığı geniş takdir marjı yaklaşımı, oylama yöntemlerine ilişkin tasarruflarda da yaygınca başvurulan bir doktrindir. Başvuru No: 42202/07, K.T.15.03.2012

Kongre seçimlerinin zaman, yer ve yöntemini düzenleme yetkisi vermiştir⁴³. Bu açıdan ABD’de federal seçimlerin tarihi tüm eyaletleri bağlayacak şekilde düzenlenmiş olsa da seçmen kayıtları, oylama usulleri ve oyların sayımına ilişkin hukuki rejim eyaletten eyalete değişiklik göstermektedir⁴⁴. Buna karşın diğer federal devletlerde federal düzeyde yapılan seçimler için ortak ve yeknesak bir seçim hukuku mevcuttur. Dolayısıyla ABD’de eyaletler arası oylama usullerinde önemli farklılıklar ortaya çıkmıştır. 2020 Kasım seçimlerinde posta oyları hakkında yaşanan tartışmaların bir kaynağı da bu farklılıklara bağlanabilir.

Tablo 2: ABD Eyaletlerinde posta oylamasına başvurabilen seçmenler

Posta yoluyla oylama	Sayı	Eyalet		<i>Kural Oylama (All by mail)</i>	<i>Alternatif oylama</i>
Bütün seçmen (mazeretsiz)	35	Alaska	Nevada	<i>Colorado</i>	<i>Diğer 26 eyalet</i>
		Arizona	New Jersey		
		California	New Mexico		
		Colorado	North		
		D.C.	Carolina		
		Florida	North		
		Georgia	Dakota		
		Hawaii	Ohio		
		Idaho	Oklahoma		
		Illinois	Oregon		
		Iowa	Pennsylvania		
		Kansas	Rhode Island		
		Maine	South		
		Maryland	Dakota		
		Michigan	Utah		
		Minnesota	Vermont		
		Montana	Virginia		
		Nebraska	Washington		
			Wisconsin		
	Wyoming				

⁴³ MORLEY, Michael T./TOLSON, Franita; “Elections Clause”, <<https://constitutioncenter.org/interactive-constitution/interpretation/article-i/clauses/750>> s.e.t. 14.02.2021.

⁴⁴ KAREN, L. Shanton (2019) "The State and Local Role in Election Administration: Duties and Structures", Congressional Research Service, <<https://fas.org/sgp/crs/misc/R45549.pdf>>, s.e.t. 14.02.2021.

Sınırlı Seçmen (Mazeretli)	15	
Normal zamanlarda belli mazeretler arayan, ancak 2020 seçimlerinde bir seferlik uygulanmak üzere Covid 19 kaygısını kabul eden	9	Alabama Arkansas Connecticut Delaware Kentucky Missouri New Hampshire New York West Virginia
2020 seçimlerinde pandemi öncesindeki koşullarla devam eden	6	Indiana Louisiana Mississippi South Carolina Tennessee Texas

İlk bakışta, posta yoluyla oylamanın ABD eyaletlerinde, AB üye ülkelerinden çok daha yaygın olarak ve görece serbest koşullarla düzenlendiği görülmektedir. Washington D.C. ve 50 eyaletin tamamında bu yöntem gerek ülke içi gerekse ülke dışı seçmenler için kabul edilmiştir. Bunlar arasında 35 eyalet ve Washington D.C.'de, yani eyaletlerin yaklaşık yüzde 70'inde, seçmenlerin tamamı mazeret göstermeksizin posta yoluyla oylarını kullanabilmektedirler. AB üye ülkeleri arasında bu durumda olan ülkeler ancak yüzde 20 çoğunluğa sahiptir. Geriye kalan 15 eyalette ancak belirli mazeretlere sahip seçmenin bu oylama yöntemi ile oyunu kullanabileceği düzenlenmişken, bunların 9'u da 2020 Kasım seçimlerinde geçici olarak Kovid-19 virüsü bulaşma kaygısını geçerli mazeret kabul ederek, aslında mazeretsiz bu yöntemi uygulayan 35 eyalet ve Washington D.C. gibi seçmenin tamamına posta yönteminden yararlanma imkanı vermişlerdir. Posta yoluyla oylamayı sınırlı olarak kabul eden 15 eyaletten 6'sı ise, pandemi öncesi geçerli olan mazeret koşullarını söz konusu seçimlerde değiştirmeksizin, uygulamışlardır. Bu mazeretlere örnek olarak; eğitim, iş ya da kamu hizmeti gibi nedenlerle seçim bölgesi dışında olma (Alabama, vd.), hastalık ya da bedensel engellilik hali (Arkansas, vd.), dini inanç (Indiana,

vd.), yaşlılık (West Virginia, vd.), mahkemede jüri üyesi olma (Louisiana, vd.), seçim görevlisi olma (Tennessee, vd.) gibi durumlar verilebilir.

35 eyalet ve Washington D.C.'nin posta oylamasını seçmenlerin tamamı için kabul ettiklerini belirtmiştik. Bunlar arasında; Colorado, Hawaii, Oregon, Utah ve Washington, seçimlerini sadece posta yoluyla oylama yöntemi ile yapmaktadırlar. Yani bu beş eyalette seçmenler için kural oylama yöntemi posta oylama yöntemi olup (*all by mail* veya *universal postal voting*), sandık başı oylama uygulanmamaktadır. Bu eyaletlerde bu yöntemi seçmenlerin tamamı için mazeretsiz kabul eden diğer 30 eyaletin aksine, seçmenden önceden bir başvuru yapması beklenmemekte, belirlenen takvim içerisinde adreslerine doğrudan oy materyali gönderilmektedir. Bunlara ek olarak, salgın nedeniyle dört eyalet ve Washington D.C. de sadece 2020 seçimlerinde uygulanmak üzere bütün seçmenden oyunu posta yoluyla kullanmasını istemiş ve oy materyalini otomatik olarak seçmenlere göndermişlerdir. Son olarak, yukarıdaki iki örnekleme dahil olamayan, ancak posta yoluyla oylamada başarılı bir örnek teşkil eden İsviçre'ye de değinmek isteriz. Bir yıl içinde birçok seçim veya referanduma gidebilen bu ülke de ABD'nin beş eyaleti gibi gerek kanton gerekse federal düzeydeki seçimlerinde bütün seçmenlerine seçim materyalini doğrudan göndermektedir. Seçmenler oyunu posta yoluyla veya sandık başına giderek kullanabilmektedir.

Posta yoluyla kullanılan oylar, bu yöntemi sınırlı seçmen grupları için kabul eden ülkelerde operasyonel anlamda fazla yük getirmeyecek sayılarda kalmaktadır. Örneğin Slovakya 2020 Parlamento seçimlerinde %1,6 (48,925 oy)⁴⁵ ve Macaristan 2018 Parlamento seçimlerinde %3.9 (225,471 oy)⁴⁶ dolaylarında oylar bu yolla gelmiştir. Diğer yandan posta yoluyla oylamayı seçmenin tamamına talep etmeleri karşılığında kabul eden ülkelerde bu oranlar haliyle daha yüksektir. Örneğin Almanya 2017 Federal seçimlerinde bu yolla oy kullanan seçmenler, oy kullanan seçmenlerin %28,6'sına, yani dörtte birinden fazlasına tekabül etmiştir. 2013 seçimlerinde bu değer %24,3 iken, 2009 seçimlerinde %21,4'tür⁴⁷. Birleşik Krallık'ta son iki Parlamento seçimlerinde de seçmenlerin yaklaşık beşte biri; 2019-%21.4 ve 2017-%21.7,

⁴⁵ LOTT, John R. (2020) Why Do Most Countries Ban Mail-In Ballots?: They Have Seen Massive Vote Fraud Problems, Crime Prevention Research Center, s. 113-114.

⁴⁶ LOTT, s.64.

⁴⁷ Bundeswahlleiter'in ilan ettiği resmi seçim sonuçları için bkz. <https://www.bundeswahlleiter.de/en/dam/jcr/b4aeabb8-7fac-473e-8581-cd718cb7a007/BTW_ab94_briefwahl.pdf> s.e.t. 14.02.2021.

posta yoluyla oylarını kullanmışlardır⁴⁸. Bu yolla katılım Avusturya 2019 Parlamento seçimlerinde %16,7; 2017 Parlamento seçimlerinde ise %15,5'tir⁴⁹. Diğer yandan, İspanya da bu ülkeler gibi koşulsuz posta yoluyla oylamayı kabul etmesine karşın, bu yolla kullanılan oylar 2019 seçimlerinde bir milyonun altında kalmıştır⁵⁰. Posta yoluyla oylamayı kural oylama kabul eden ABD eyaletleri⁵¹ ve İsviçre'de⁵² ise posta oylarının oranı %90'ını geçebilmektedir.

III. TAŞIMA YOLUYLA OYLAMA

Posta oylamasını diğer usullerden ayıran en önemli özellik; adından da anlaşıldığı üzere, seçmen ile sandık arasına vasıta bir işlem ve onu yürüten bir üçüncü tarafın girmesidir: taşıma/posta hizmeti. Uzaktan gerçekleşecek bu oylama yönteminde yasa koyucuların özellikle üzerinde durması gereken üç alt başlık ortaya çıkmaktadır. Bunlar seçmene gönderilecek oy materyalinin içeriği, posta hizmetini gören kurumun tarafsızlığı ve taşıma ücreti. Aşağıda sırasıyla bu konular ele alınacaktır.

A. Oy Materyali

Seçim otoriteleri, posta yoluyla oylamadan yararlanabilen seçmenin başvurusundan sonra veya kural posta oylama yönteminde doğrudan seçmenin adresine oy materyalini göndermektedir. Ülkeden ülkeye değişiklik gösterse de posta oylamada seçmene gönderilen materyalin genel olarak beş parçadan oluştuğu söylenebilir. Bunlar oy pusulası, oy kullanma kılavuzu, kimlik beyanı formu, oy pusulası zarfı ve geri gönderimde kullanılacak ana zarftır⁵³. Burada seçmene gönderilecek oy materyalinin hazırlanmasında diğer

⁴⁸ **UBEROI**, s.6.

⁴⁹ Odihr Needs Assessment Mission Report, Early Parliamentary Elections 29 September 2019, <<https://www.osce.org/files/f/documents/1/a/429095.pdf>> s.e.t. 18.02.2021.

⁵⁰ ABC, El voto por correo cae un 26% respecto a las elecciones del 28 de abril, 11.11.2019, <https://www.abc.es/elecciones/elecciones-generales/abci-voto-correo-26-por-ciento-respecto-elecciones-28-abril-201911081645_noticia.html?ref=https:%2F%2Fwww.google.com%2F>s.e.t. 14.02.2021.

⁵¹ Bkz. <<https://www.nbcnews.com/politics/2020-elections/president-results>> s.e.t. 14.02.2021.

⁵² **KILLER, Christian/STILLER, Burkhard** (2019) "The Swiss Postal Voting Process and its System and Security Analysis", Communication Systems Group CSG, Department of Informatics IfI, Universitat Zurich UZH, s.2.

⁵³ Örnek oy materyalleri-Finlandiya için (Seçim Kanunu, m.66/b), bkz. <<https://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/1998/19980714#O1L5a>>s.e.t.15.02.2021; Polonya için bkz. <http://www.bip.myslowice.pl/data/other/wzor_kop.pdf>s.e.t.15.02.2021;

oylama usullerinde karşılaşılmayan üç farklı sorunu tanımlayacağız: Ağırlaştırılmış oylama koşullarının seçmen tarafından göz ardı edilmesi, kimlik doğrulamanın gıyapta yapılması ve oyun seçim görevlilerine karşı gizliliğinin korunması.

1. Oy Kullanma Kılavuzu

Birincisi, bu oylama yönteminde oyun kullanılma şekli ve geri gönderim esasları daha sıkı kurallara bağlandığundan, seçmenlerin bunlar hakkında aydınlatılmasını gerekli kılmaktadır. Aksi takdirde seçmenin oyu, arzusu dışında ve diğer oylama usullerine kıyasla daha kolay geçersiz sayılabilmektedir. Dolayısıyla oyun doğru şekilde kullanılması, ek koşullar varsa bunların nasıl yerine getirileceği ve hangi tarihe kadar geri gönderimin yapılması gerektiğine dair yazılı bilgilendirme bu oylama yönteminde önemlidir. Ülkeler bu bilgilendirmeyi, ortalama bir seçmenin anlayacağı basitlik ve sadelikte, genelde bir sayfa uzunluğunda olan kılavuz niteliğindeki metinlerle yapmaktadırlar. Yine de geçersiz oy sorunuyla bu yöntemde diğerlerine kıyasla daha sık karşılaşılmaktadır.

Aşağıda da ayrıca değerlendirileceği üzere, posta oylamasında seçmen kimliğinin doğrulanabilmesi için bazı şekil ya da şahit koşulları öngörülmektedir. Örneğin ABD Wisconsin eyaleti 2020 seçimlerinde, kimlik doğrulama formunun şahitlere ilişkin adres kısmı boş bırakıldığından 23.000 posta oyu geçersiz sayılmıştır⁵⁴. Yine Avusturya’da bu yolla oy kullananların ortalama yüzde 3’ü ana zarfa imza atmayı unuttuklarından dolayı oyları geçersiz sayılmaktadır⁵⁵. Ağırlaştırılmış koşullara rağmen, bu oylama usulünde seçmen sandık başı oylama yöntemindeki duruma karşın sandık görevlilerinin sözlü yardım ve yönlendirmesinden mahrumdur. Dolayısıyla istem dışı geçersiz oyla karşılaşma riski bu oylama yönteminde diğerlerine karşın daha yüksek çıkabilmektedir. Örneğin uzun zamanlı bir araştırmaya

---

Macaristan için bkz. <<https://jogaszvilag.hu/szakma/szavazas-levelben-es-kulkepviseleten/>>s.e.t.15.02.2021; Fransa için bkz. <<https://www.polyas.fr/guide/materiel-electoral/documents-vote-correspondance>>s.e.t.15.02.2021.

⁵⁴ SCHECK, Tom/HING, Geoff/HALL, Dee J., “How Wisconsin’s 23,000 rejected absentee ballots could spell trouble for the November election”, Wisconsin Watch, 23.07.2021, <<https://wisconsinwatch.org/2020/07/wisconsin-rejected-absentee-ballots-2020-election/>>s.e.t.15.02.2021.

⁵⁵ RABITSCH, Armin/GROHMA, Paul/LIDAUER, Michael, “Die ungelösten Probleme der Briefwahl”, Der Standard, 05.03.2021, <<https://www.derstandard.at/story/2000124675514/die-ungeloesten-probleme-der-briefwahl>>s.e.t.15.02.2021.

göre Amerika’da geçersiz oy sayısı, sandık başı oylamada %0.01 iken, posta oylarında bu değer %1, yani 100 kat daha fazla ortaya çıkmaktadır⁵⁶. Yine Florida Eyalet Departmanı’nın 2020 seçimlerine ilişkin yayınladığı rapora göre; geçersiz kabul edilen pusula üzerinde istenilenden daha fazla (*overvote*) ya da az (*undervote*) sayıda aday tercihi yapma durumu ve oyun geçersiz olmasına neden olan diğer durumlar, posta yoluyla gelen oylarda seçim günü ya da erken sandık başı kullanılan oylara kıyasla daha fazla gerçekleşmiştir⁵⁷. Kısaca, geçersiz oyların fazlalığı, bu yolla oy kullanmanın teknik olarak daha ağır koşullarla düzenlenmesiyle yakından ilişkilidir.

2. Kimlik Beyanı Formu

Posta yoluyla olmada kimlik tespiti, sandık başı veya elektronik oylamadaki uygulamanın aksine, kontrolsüz alanda, oyu kullanan seçmenin ancak gıyabında yapılabilmektedir. Dolayısıyla eylemle eş zamanlı ve yüz yüze yapılan bir kimlik doğrulamasından bahsedilemez. Bunun doğuracağı güvenlik açığı, gönderilen oy pusulasının kötü niyetli yabancı kişilerin eline geçmesi halinde seçmen yerine kullanılması riskidir. Günümüzde uygulayıcı ülkelerin kimlik doğrulamasına ilişkin geliştirdikleri en yaygın çözüm; kullanılan oyla beraber seçim idaresine gönderilecek imzalı kimlik beyanı formudur. Bu form, çoğunlukla oyu kullanan kişinin gönderi ile hedeflenen seçmenin ya da pusulayı alan kişinin kendisi olduğunu bildiren matbu bir beyana atılacak imzayı içerir. Örneğin Almanya ve Birleşik Krallık’ta seçmenlere gönderilen kimlik doğrulama formundaki beyanlar şöyledir:

Almanya: “*Mit nebenstehender Unterschrift erkläre ich eidesstattlich, dass ich den inliegenden amtlichen Stimmzettel persönlich, unbeobachtet und unbeeinflusst ausgefüllt habe.*”⁵⁸

⁵⁶ RAKICH, Nathaniel; “Why So Few Absentee Ballots Were Rejected In 2020”, 17.02.2021, <<https://fivethirtyeight.com/features/why-so-few-absentee-ballots-were-rejected-in-2020/>>s.e.t.15.02.2021.

⁵⁷ Florida Department of State, Division of Elections, “Analysis and Report of Overvotes and Undervotes 2020 General Election”, 31.01.2021, s. 9-10, <<https://www.politico.com/states/fl/?id=00000177-83b2-d060-af77-c3f7c4c60000>>s.e.t.15.02.2021.

⁵⁸ Bkz. <https://www.bmi.gv.at/412/Bundespraesidentenwahlen/files/Wahlkarte_neu_erster_Durchgang_BPrsW_Internet.pdf>s.e.t.17.02.2021. *Türkçe çeviri*: Ekteki imza ile beraber, ilişkili resmi oy pusulasını bireysel, gözetlemesiz (görülmemiş olarak) ve etkilenmeyerek doldurduğumu tasdiklerim.

Birleşik Krallık: “*I am the person the ballot paper numbered above was sent to.*”⁵⁹

Bu tür ibarelerin yanına veya altına atılacak imzaların salt varlığı kanaatimizce oyun doğru seçmen tarafından kullanıldığını gösterecek kuvvette bir delil meydana getirmez. Ne var ki, araştırma sonuçlarımız bu imzanın sadece varlığını yeterli bulan ülkelerin olduğunu da göstermektedir. Seçmen kimliğinin tespitinde ortaya çıkan sorunlar, bu oylama yönteminin kontrolsüz alanda gerçekleşmesi ile doğrudan ilişkili olduğundan; bu konu kontrol boşluğu başlıklı beşinci bölüm altında ayrıca ele alınacaktır.

3. Oyun Gizliliği Sorunu ve Çift Zarf Sistemi

Son olarak; oy materyalinin seçim görevlilerine, kullanılmış oy pusulasının içeriğinin anlaşılmasına engel bir düzenekle ulaşması oyun gizliliği açısından önemlidir. Posta oylamasında bu gizliliğin çoğunlukla çift zarf sistemi ile sağlandığı düşünülmektedir: Ana (dış-gönderi) zarf ve oy pusulası (iç) zarfı. Ana zarfın içine konulacak oy pusulası zarfı, kural olarak üzerinde seçmenin kimliği ile ilişki kurulmasına neden olacak isim, adres veya barkod içermez. 2020 Kasım ABD seçimlerinde, sadece 16 eyalet seçmenlerine oy pusulası zarfı sunmuş⁶⁰, diğerleri pusulaların ana zarf içinde gönderilmesini isteyerek; seçmen kimliği ile oy pusulası ilişkisini seçim görevlilerinin erişimine açık kılmıştır. Bir başka çarpıcı bulgu, oy pusulası için ayrı zarf gönderen 16 eyaletin 6’sı seçmen tarafından doldurulacak kimlik doğrulama formunu bu zarfın bir yüzüne basmıştır⁶¹. Bunun anlamı, bir iç zarf olsa da oy zarfının üstünde seçmenin isminin ve imzasının bulunmasıdır. Pusula zarfını hiç göndermemek ya da bu zarfın üzerine seçmen bilgilerinin girilmesi, sandık başında seçim görevlileri önünde açık şekilde oy kullanmaya denk bir uygulamadır ve oyun gizliliği ilkesine tartışmasız aykırıdır. 100 milyondan fazla seçmenin bu yolla oy kullandığı dikkate alınır; gizlilik ihlali olasılığının istisna değil kural olarak var olduğu, kaygılandırıcı düzeyde

⁵⁹ Bkz. <https://www.electoralcommission.org.uk/sites/default/files/pdf_file/Making-Your-Mark-Example-Postal-Voting-Statement-GB-English-A4.pdf>s.e.t.17.02.2021. *Türkçe çeviri:* (Ben) yukarıda numaralandırılan oy pusulasının gönderildiği kişiyim.

⁶⁰ National Conference of State Legislatures, Bkz. <<https://www.ncsl.org/research/elections-and-campaigns/vopp-table-13-states-that-are-required-to-provide-secrecy-sleeves-for-absentee-mail-ballots.aspx>> s.e.t. 21.02.2021.

⁶¹ Kentucky, New Hampshire, New Jersey, New York, Ohio, Virginia. Bu eyaletlerin pusula zarfları için bkz. <https://healthyelections.org/sites/default/files/2020-10/Secrecy_Sleeves_compressed.pdf> s.e.t. 21.02.2021.

apaçık ortadadır. Ne yazık ki bu sorun, kamuoyu ve akademi çevrelerinde yeterince ele alınmamıştır⁶².

Çift zarf sistemini uygulayan bazı ülkeler ayrıca zarfların seçmen tarafından karıştırılmaması için oy pusulası zarflarını farklı renk (*Almanya-mavi*⁶³; *İsviçre-kırmızı*⁶⁴; *Fransa-mavi*⁶⁵) ya da harf (*Birleşik Krallık-A*⁶⁶) ile basmaktadır. Kural çift zarf sistemi olmakla birlikte, Fransa ve İsveç'in üç zarf sistemi uyguladığı tespit edilmiştir⁶⁷. Bu ülkelerde fazladan verilen bir adet iç zarf, kimlik beyanı formu için kullanılmaktadır. Ayrıca İsveç'te ayrı bir ana zarf gönderilmemekte, seçim idaresi tarafından oy materyali gönderilirken kullanılan zarf, seçmen tarafından yeniden kullanılmaktadır (*Zwei-Weg Abstimmungs kuvert-iki yönlü oy zarfı*)⁶⁸. Her ihtimalde, ana zarfı açan seçim görevlileri kimlik formuna dayalı seçmen kaydı doğrulamasını yaptıktan sonra, oy pusulası zarfını açmadan oy sandığına atar. Bu zarflar, geleneksel oylama yöntemindeki oy zarfları gibi kural olarak ancak sayım aşamasına gelindiğinde toplu halde açılmaktadır.

Ana zarf ise seçim idaresine gönderilmesi gereken tüm materyalin içine konup, posta servisi tarafından akredite edilmiş olan zarftır (taşıma hizmetinin konusu). Çoğunlukla üzerinde gönderilecek adres ve lisans (barkod) numarası ile seçmene gelir. Bu zarfın, içindeki materyalin seçim idaresine bütün olarak ulaşabilmesi için uygun nitelikte olması önemlidir. Avusturya'nın 2016 yılında yenilenen Başkanlık seçimleri, bu nitelikte olmayan zarflar nedeniyle ertelenmek zorunda kalmıştır. 2 Ekim 2016 tarihinde ikinci turu yapılması

⁶² Burada tespit ettiğimiz gizlilik açığı, CNN haber ajansının yayınladığı bir makalede yüzeysel bir değerlendirmeye çürütülmeye çalışılmış, ancak tatmin edici argümanlar ortaya konamamıştır. **SUBRAMANIAM, Tara**, Fact-checking William Barr: Is your vote no longer secret with mail-in ballots?, CNN, 12 Eylül 2020, <<https://edition.cnn.com/2020/09/11/politics/barr-secret-vote-fact-check/index.html>> s.e.t. 21.02.2021.

⁶³ Bkz. <<https://www.bpb.de/nachschlagen/lexika/lexikon-in-einfacher-sprache/281133/briefwahl>> s.e.t. 21.02.2021.

⁶⁴ Blick, So füllen Sie den Stimmzettel richtig aus, 14.09.2018, <<https://www.blick.ch/news/blick-macht-sie-fit-fuer-den-urnengang-so-fuellen-sie-den-stimmzettel-richtig-aus-id7303741.html>>s.e.t. 21.02.2021.

⁶⁵ Bkz. <<https://www.diplomatie.gouv.fr/fr/services-aux-francais/voter-a-l-etranger/modalites-de-vote/vote-par-correspondance/>>s.e.t. 21.02.2021.

⁶⁶ Bkz. <<https://www.royalmail.com/corporate/electoral-services/postal-voting>>s.e.t. 21.02.2021.

⁶⁷ Bkz. <<https://www.diplomatie.gouv.fr/fr/services-aux-francais/voter-a-l-etranger/modalites-de-vote/vote-par-correspondance/>>.s.e.t. 21.02.2021.

⁶⁸ **KILLER/STILLER**, s. 4.

planlanan bu seçimlerde⁶⁹, seçmenlerin geri gönderimde kullanacakları ana zarfın özelliği, ağız kısmındaki şerit bandajın sökülmesi ile kendinden yapışkanlı bir zarf olmasıdır. Oy kullanma süreci başlamış ve seçmenlerin oylarını gönderirken kullandıkları zarflar, daha posta servisine verilmeden ya da taşıma esnasında açılmışlardır. Durumun anlaşılması ve gelen şikayetler üzerine, hükümet henüz sandık başı oylama günü gelmeden sorunu gidermek için seçimleri 4 Aralık'a ertelemek zorunda kalmıştır⁷⁰.

Almanya⁷¹, Avusturya⁷², Birleşik Krallık⁷³ ve ABD⁷⁴ gibi bazı ülkelerde, taşıma hizmetini yürütecek posta kuruluşları seçim idarelerine gerek ana zarfın tasarımı gerekse diğer konularda yol gösterici kılavuzlar yayınlamaktadır. Gönderi zarfının tasarım ve hizmet standartlarının ülke içindeki yerel seçim bölgelerinin tamamında aynı kurullarla düzenlenmesi, seçimlerin güvenliği için bir başka önemli noktadır. Bu alanda, devlet yapısı özellikle eyalet ya da benzeri sistemlere dayanan ülkelerde bölgesel farklılıklar görülebilmektedir ki, bu durum tüm seçmenlerin eşit koşullarda muameleye tabi tutulmasına aykırı durumlar doğurabilir⁷⁵. Örneğin ABD'de eyaletler arasında farklılıklar olduğu gibi, eyaletler içinde de seçim idare bölgelerinin eyalet kanunları altında kendi oy pusula içerik ve tasarımlarını düzenleme yetkileri olduğu tespit edilmiştir⁷⁶. Bu ülkede 3000'in üzerinde

⁶⁹ Aslında ikinci tur seçimler 22 Mayıs'ta yapılmış, sonuçlar 1 Temmuz 2016 tarihinde Anayasa Mahkemesi tarafından seçimlerde yaşanan usulsüzlükler ve bu koşullarda yarışan iki aday arasındaki oy farkının 30,863 gibi düşük bir sayıda kalması nedeniyle geçersiz sayılmıştı. Bunun üzerine yenilenecek ikinci tur seçimlerin 2 Ekim 2016'da yapılması kararlaştırılmıştı. Bkz. <<https://www.bbc.com/news/world-europe-36681475>> s.e.t.21.02.2021.

⁷⁰ Bkz. <<https://www.dw.com/en/austria-postpones-presidential-election/a-19544471>>s.e.t. 21.02.2021.

⁷¹ Bkz. <<https://www.deutschepost.de/de/w/wahlen.html>>s.e.t. 21.02.2021.

⁷² Bkz. <<https://www.post.at/p/c/briefwahl>>s.e.t. 21.02.2021.

⁷³ Bkz. <<https://www.royalmail.com/corporate/electoral-services/postal-voting>>s.e.t. 21.02.2021.

⁷⁴ Bkz. <<https://about.usps.com/kits/kit600/welcome.htm>>s.e.t. 21.02.2021.

⁷⁵ Örnek olarak; İsviçre'de, oy pusulası zarfı, oy kartı ve zarfların tasarımı kantonlarda farklılık göstermektedir. Bkz. <<https://www.ch.ch/de/demokratie/abstimmungen/wie-wird-der-stimmzettig-richtig-ausgefullt>>s.e.t. 23.02.2021.

⁷⁶ Örnek olarak; Pennsylvania Eyalet Departmanı oy materyali hakkında asgari ilkeleri belirledikten sonra bölgesel seçim idarelerine tasarım ve içerik belirleme yetkisi vermektedir. Seçim idarelerine gönderilen yönerge için bkz. <https://www.dos.pa.gov/VotingElections/OtherServicesEvents/Documents/PADOS_BallotingandEnvelope_CountyGuidance_v1.0.pdf>s.e.t. 23.02.2021.

seçim idaresi bölgesinin olduğu düşünülürse⁷⁷, ortaya kaotik bir çeşitlilik ihtimali çıkmaktadır ki⁷⁸, bu durum zaten kendi içinde yapısal güçlükler barındıran bir oylama yöntemi için ek bir sorun kaynağı demektir.

B. Posta Servisinin Tarafsızlığı

Posta yoluyla oylama yönteminin önemli sorunlarının başında oy materyalini taşıyacak posta servisinin tarafsızlığı konusu gelmektedir. Bilindiği üzere; seçimlerin güvenliği ve meşruiyeti seçim idaresinin bağımsızlığı ve yetkinliği ile yakından bağlantılıdır. Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komitesi'nin de belirttiği gibi; “*seçim sürecini gözetleme ve bunun için adil, tarafsız ve Kişisel ve Siyasal Haklar Uluslararası Sözleşmesi ile uyumlu normlar doğrultusunda oluşturulacak bağımsız bir seçim otoritesi*” demokratik seçimler için olmazsa olmazdır⁷⁹. Bu doğrultuda birçok ülke, bağımsız seçim idaresi kurulları için anayasal ve yasal güvenceler belirlemiştir⁸⁰. Fakat posta yoluyla oylama yönteminde, oy materyalinin seçmene ve seçim idaresine taşınacak olması; taşıma hizmetinin yürütülmesinde yararlanılacak üçüncü bir tarafın, yani posta servisinin, seçim sürecine dahil edilmesi anlamına gelmektedir.

Taşıma hizmetini yürütecek kamu kurumu ya da özel hukuk şirketinin tarafsızlığına gölge düşürecek kurumsal karakteri ya da hizmet görüş tarzı, bu oylama usulünün ülke çapındaki yaygınlığı ile doğrudan orantılı şekilde seçim güvenliğini riske atabilecektir. Her ne kadar taşıma hizmetinin görülmesinde üçüncü tarafın sürece dahil olduğundan bahsetsek de görülen hizmet, maddi anlamda seçim idaresinin görmekle yükümlü olduğu esas işin bir parçası olmakla, aslında seçim idaresi için aranan kriterler bu hizmetin

⁷⁷ Ballotpedia, bkz. <https://ballotpedia.org/Election_results,_2020:_Pivot_Counties_in_the_2020_presidential_election>s.e.t. 23.02.2021.

⁷⁸ Örnek olarak; California eyaletindeki bölge seçim idarelerinin 2020 Kasım seçimlerinde seçmenlere gönderdiği farklı tasarım ve içerikteki zarflar için bkz. <https://law.stanford.edu/wp-content/uploads/2020/04/SLS_Signature_Verification_Report-5-15-20-FINAL.pdf>s.e.t. 23.02.2021.

⁷⁹ BM İnsan Hakları Komitesi (HRC), CCPR General Comment No. 25: Article 25 (Participation in the Right to Vote), The Right to Participate in Public Affairs, Voting Rights and the Right of Equal Access to Public Service, 12 July 1996, CCPR/C/21/Rev.1/Add/7, bkz. <<https://www.refworld.org/docid/453883fc22.html>> s.e.t. 23.02.2021.

⁸⁰ IDEA, Electoral Management Design, bkz. <<http://www.eods.eu/library/IDEA.Electoral-Management-Design.pdf>> s.e.t. 23.02.2021.

yürütülmesinde de aranmalıdır. Konuyla ilgili Venedik Komisyonu'nun seçim konularında hazırladığı 'İyi Uygulama Kodu' adı altında kabul edilen kılavuz ilkelerin I.3.2. No'lu bendinde, "*Posta yoluyla oylama, ancak posta hizmetleri güvenliyse-bir diğer ifadeyle kasıtlı müdahalelerden korunmuş ve uygun çalışması bağlamında güvenilir ise izin verilmelidir*" denilmiştir⁸¹. Ancak seçimlerden bağımsız olarak; bütçe, personel ve operasyonel anlamda devasa bir hizmet kolunu meydana getiren bir birimin (kamusal ya da özel), seçim idarelerinden beklenen düzeyde ayrıksı, bağımsız ve tarafsız bir örgüt oluşturmaları fiilen ne derece mümkün olabilir?

Taşıma alanında karşılaşılabilecek sorunlar bireysel ya da kurumsal düzeyde ortaya çıkabilir. Bireysel olarak, posta kurumunun binlerce çalışanı oy materyali üzerinde doğrudan fiili hakimiyet sahibi olacaktır. Sandık başı oylamada, ancak belli koşullardaki kamu görevlileri ya da görevlendirilmesi tarafsızlık zemininde yürütülen ya da böyle olması arzulanan sivil toplum bireyleri tarafından korunaklı ve çoğunlukla mühürlü torbalarda taşınan boş veya kullanılmış oy pusulalarının, bu oylama yönteminde taşıma hizmetini gören üçüncü tarafın çalışanlarına teslim edilecek olması seçim güvenliği açısından istenmeyen durumlara kapı aralayabilir. Nitekim 2004 yılında İngiltere'nin Birmingham şehrinde yapılan yerel seçimlerde, posta görevlisinin de rüşvetle dahil olduğu bir usulsüzlükte, 300'e yakın oy pusulası seçim idaresinden seçmenler adına talep edilmiş ve polis baskını ile bir depoda sahte imzalarla oyları kullanırken suçüstü yakalanan sanıklar ceza davasında mahkum olmuşlardır⁸². Kuşkusuz diğer oylama yöntemlerinde de ekseriyetle seçim materyalinin yerel seçim idarelerine yine bir posta hizmeti aracılığıyla taşınması söz konusudur. Fakat posta oylamasında taşıma hizmeti seçmen bazında tek tek yürütüldüğü için, bütün seçmenin bu oylamadan seçimlik olarak yararlanabilmesi halinde bu hizmetin ve kullanılacak personelin operasyonel boyutu karşılaştırılmayacak kadar yüksek kalmaktadır.

Posta hizmetini yürüten servisin kurumsal statüsüne ilişkin de belli sakıncalar gündeme gelebilecektir. Bu çerçevede araştırmamızın bazı önemli bulguları şöyledir: Hiçbir ülkede posta servisi kurumunun, oy materyalinin taşınmasında seçim otoritelerine karşı sorumlu tutulduğu bulgusuna ulaşamamıştır. Posta servisinin özelleştirilmeye açık olması oy materyalinin kar amacı güden özel şirketler tarafından taşınacağı anlamına gelmektedir.

⁸¹ European Commission For Democracy Through Law, Venice Commission, Code Of Good Practice in Electoral Matters, bkz. <[https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2002\)023rev2-cor-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2002)023rev2-cor-e)> s.e.t. 23.02.2021.

⁸² STEWART, s. 658.

Kar amacı güden bu şirketlerin belli çıkar ilişkileri içinde olabilecekleri siyasi gruplar ve iktidar odaklarının yönlendirme yahut baskılarına açık olması ise taşıma hizmetinin güvenliğine ciddi boyutta gölge düşürebilecektir. Ülkelerdeki duruma baktığımızda, Birleşik Krallık *Royal Mail* şirketi, 2011 yılında yapılan yasal düzenleme ile hisselerinin yüzde 90'ı oranında özelleştirilmiştir⁸³. 2019 seçimlerinden iki ay önce posta çalışanlarının bağlı olduğu sendika ile *Royal Mail* yöneticileri arasındaki anlaşmazlıktan dolayı sendika greve gitme tehdidinde bulunmuş, seçmenin yüzde 20'ye yakınının posta yoluyla oy kullandığı ülkede bu durum kaygıya neden olmuştur⁸⁴.

Bulgaristan (md.18/4) gibi bazı ülkeler ise anayasalarıyla posta servisinin özelleştirilmesini yasaklamıştır⁸⁵. Öte yandan, posta servisi özelleştirilmiş olsa da Alman Temel Yasası (md.80 ve 87f)⁸⁶ ve İsviçre Federal Anayasası (md. 92)⁸⁷ parlamentolarına hizmet ücretleri veya yararlanma ilkeleri gibi alanlarda düzenleme yetkisi vermiştir. Ayrıca Almanya, seçmenlerine istedikleri posta servisi şirketi aracılığıyla oylarını gönderme serbestisi tanımıştır⁸⁸. İsviçre'de ise *Swiss Post* tek başına bu hizmeti yürütmektedir⁸⁹. Seçmene belirli koşulları sağlayan birden fazla şirket arasından seçim yapma hakkı sunmak, görüşümüzce bu işleme ilişkin seçimde oluşacak güvenlik kaygılarını kontrol etmenin etkili yollarından biridir.

Diğer yandan, oy materyalinin bir kamu posta kurumu aracılığıyla taşınması halinde de tarafsızlığa ilişkin sorunlar yaşanabilir. Kurumun bütçesinde ve yöneticilerinin atanmasında söz hakkı olan siyasi iktidar, görülecek hizmetin operasyonel büyüklüğü oranında sistemin sağlıklı işlemesini yahut seçmen güvenini manipüle edebilecek hamlelere kalkışabilir. Nitekim 3 Kasım 2020 ABD seçimleri öncesinde yaşananlar bu çekinceyi destekler niteliktedir. Bir kamu şirketi olan ve yönetim kurulu üyelerinin

⁸³ Bkz. <https://www.economicsonline.co.uk/Business_economics/Privatisation_of_royal_mail.html>s.e.t.25.02.2021.

⁸⁴ Telegraph, 31.10.2019, <<https://www.telegraph.co.uk/news/2019/10/31/revealed-postal-workers-secret-plot-destroy-election-going-strike/>>s.e.t. 25.02.2021.

⁸⁵ Bulgaristan Anayasası, İngilizce çevirisi için bkz. <<https://www.ilo.org/dyn/natlex/docs/ELECTRONIC/26650/72971/F7039954/BGR26650%20En%202007.pdf>> s.e.t. 25.02.2021.

⁸⁶ Alman Temel Yasası, İngilizce çeviri için bkz. <http://www.gesetze-im-internet.de/englisch_gg/englisch_gg.html#p0338> s.e.t. 25.02.2021.

⁸⁷ İsviçre Federal Anayasası, İngilizce çeviri için bkz. <<https://fedlex.data.admin.ch/filestore/fedlex.data.admin.ch/eli/cc/1999/404/20210101/en/pdf-a/fedlex-data-admin-ch-eli-cc-1999-404-20210101-en-pdf-a.pdf>> s.e.t. 25.02.2021.

⁸⁸ Almanya Federal Seçim Kanunu (Bundewahlgesetz), md. 36/4.

⁸⁹ **KILLER/STILLER**, s. 7.

Senato'nun onayıyla Başkan tarafından atandığı *Birleşik Devletler Posta Servisi (USPS)*⁹⁰, şirketin başına yeni atanan *Louis DeJoy* liderliğinde bütçe kısma politikasını seçimlere az bir zaman kala daha da genişletmiş ve yaz aylarında gönderi teslim sürelerini geçmiş dönemlere göre hayli uzatmıştır⁹¹. *DeJoy*, bu göreve atanması tarihinden geriye dönük son iki yıl içinde *Trump*'ın en büyük kampanya bağışçılarından biri olarak kayıtlara geçmiş ve kamuoyunda atamanın bu yakınlığa dayandığı şeklinde kuşkular konuşulmuştur⁹². *DeJoy*'un başkanlığındaki *USPS*, ayrıca tüm eyaletlere posta yoluyla gelecek oyların seçim kurullarına geç teslim edilebileceği yönünde uyarı yazıları göndermiştir. *DeJoy*'un hizmeti yavaşlatma yoluyla Posta Servisi'ni borç batağından kurtarıp, karlı bir şirket haline dönüştürme planı ile *Trump*'ın posta oylarına karşı sürdürdüğü mücadele bire bir örtüşmüş ve Demokratlar tarafından seçimleri sabote etme yönünde yorumlanmıştır. Nitekim birçok eyalette Posta Servisi'ne karşı davalar açılmış ve bu çalışmanın da tespit edebildiği üzere önemli sayıda mahkeme ihtiyati tedbir (*injunction*) kararlarıyla bütçe kısma politikalarının seçimlere kadar durdurulması kararı almıştır⁹³. Ayrıca, *DeJoy* Temsilciler Meclisi'nin İnceleme ve Reform Komite'sine bu iddialar hakkında 24 Ağustos günü ifade vermeye çağırılmıştır. Sonunda bütçe kısma değişikliğini sene sonuna kadar askıya alan *DeJoy*, posta oylarının zamanında teslim edilmesi yönünde gerekli tedbirlerin alınacağı yönünde açıklamalar yapmıştır⁹⁴.

Yaşanan bu olay bize posta servisinin devlet tekelinde olması durumunda dahi, siyasi müdahaleye daha doğrudan ve hukukun kurumları aracılığıyla açık olması nedeniyle, süreç içinde tarafsızlığını kaybedebileceği ve seçmen algısında soru işaretleri uyandırabilecek hamlelere bulaşabileceğini gösteriyor. Araştırmamızın hiçbir safhasında diğer uygulayıcı ülkelerde posta servisine ilişkin benzer yoğunlukta güven sarsıcı tartışmaların yaşandığı bulgusuna ulaşılmamıştır. Özellikle Almanya ve İsviçre gibi posta

⁹⁰ Bkz. <<https://about.usps.com/who/leadership>> s.e.t. 25.02.2021.

⁹¹ BBC, 25.08.2020, <<https://www.bbc.com/news/world-us-canada-53809955>> s.e.t. 25.02.2021.

⁹² *DeJoy*'un son iki sene içinde yaptığı toplam bağışın miktarının \$685,230 olduğu yönündeki haber için bkz. CNN, 10 Ekim 2020, <<https://edition.cnn.com/2020/10/10/politics/louis-dejoy-trump-rnc-donation/index.html>> s.e.t. 25.02.2021.

⁹³ **DURKEE, Alison**; *DeJoy's Postal Service Changes Have Now Been Struck Down 8 Times In Court*, Forbes, 15 Ekim 2020, <<https://www.forbes.com/sites/alisondurkee/2020/10/15/dejoy-postal-service-changes-have-now-been-struck-down-8-times-in-court/?sh=417bdf9575ea>> s.e.t. 25.02.2021.

⁹⁴ Politico, 08.17.2020, <<https://www.politico.com/news/2020/08/17/dejoy-testify-congress-postal-service-397082>> s.e.t. 25.02.2021.

oylmasının çok yüksek oranlarda gerçekleştiği ülkelerde bu durum, posta servisi kurumlarına duyulan güven ve daha genelde bu tür suiistamalleri baskılayan kurumsal demokrasi olgunluğu ile açıklanabilir.

C. Posta Ücretleri

Oy hakkı en temel siyasi haklardan ve kullanımında seçmenlerde mali bir yük-ücret ödeme borcu doğurmaması ilkesi tabii bir olgudur. Posta yoluyla oylama yöntemine zorunlu olarak başvuran seçmen için bu ilkenin geçerliliği ona keyfi olarak başvuran seçmene kıyasla daha tartışmasızdır. Avusturya⁹⁵, Almanya⁹⁶, Birleşik Krallık⁹⁷, Lüksemburg⁹⁸ ve İsviçre'nin bazı kantonları⁹⁹ gibi hakkında kaynak toplayabildiğimiz birçok ülke posta oylamasında gönderi masraflarını seçmenler için ücretsiz veya önden devlet ödemeli olarak uygulamaktadırlar. Son seçimlerde ABD'nin 17 eyaletinde bu yolla oy kullanacak seçmenlere önden ödemesi yapılmış geri gönderim zarfı sunulmuştur. Diğer eyaletlerde posta pul ücretini seçmenler ödemişlerdir¹⁰⁰. Buna karşın ABD'de olup, diğer ülkelerde olmayan ücretsiz bir posta oyu toplama yöntemi bulunmaktadır: Açık alanlarda duran posta kutuları (*drop boxes*). 10 eyalet dışında, diğer eyaletlerde seçmenler bu kutulara oy zarflarını bırakabilmişlerdir¹⁰¹.

IV. ZAMAN BOŞLUĞU

Bir bütün olarak oy kullanma edimi oyun sandığa ulaşması anına kadar üç eylem ya da evreye ayrılabilir: Boş oy pusulasının seçim görevlilerinden teslim alınması, oy pusulası üzerinde tercihin yapılması ve kullanılmış oy pusulasının sayımdan önce son korunma yeri olan sandık içine atılması. Posta oylaması dışındaki tüm oylama yöntemlerinde, bu eylemler arasında bir zaman boşluğu oluşmadığından; seçim gününün kararlaştırılması dışında ayrı bir zaman yönetimi gerekmemektedir. Posta oylamasında ise, seçmenin pusula üzerinde tercihin yapılması ile oy zarfının sandığa girmesi arasında

⁹⁵ Federal Parlamento Seçimleri Kanunu, *Bundesgesetz über Parlamentswahlen*, md. 39.

⁹⁶ Federal Seçim Kanunu, *Bundewahlgesetz*, md. 36/4.

⁹⁷ Halk Temsiliyeti (İngiltere ve Galler) Genelgesi 2001, *The Representation of the People (England and Wales) Regulations*, 5. Bölüm, md. 79/1.

⁹⁸ Seçim Kanunu, *Loi électorale du 18 février 2003*, md. 92.

⁹⁹ **KILLER/STILLER**, s.7.

¹⁰⁰ National Conference of State Legislatures, bkz. <<https://www.ncsl.org/research/elections-and-campaigns/vopp-table-12-states-with-postage-paid-election-mail.aspx>> s.e.t. 25.02.2021.

¹⁰¹ Bkz. <<https://www.lawfareblog.com/ballot-drop-options-all-50-states>> s.e.t. 26.02.2021.

günler ve hatta haftaların geçmesi durumu söz konusudur ve bu yolla kullanılacak oyların sayım aşamasına kadar planlı bir takvim içerisinde gerekli safhaları sorunsuz aşması gerekir. Sorunsuzluktan kastettiğimiz belirlenecek tarihlerin gerek seçmen gerekse posta hizmetinin de dahil olduğu seçim otoritesi tarafından gerçekleştirilebilir olmasıdır. Burada zamanlama olarak seçmenden seçim idaresine yöneltilecek iki kritik işlemin gerçekleşme anları, bu yöntemin başarıyla sonuçlanması adına önemlidir: Posta oylamasına başvuru yapma ve kullanılmış oyun seçim idaresine gönderilmesi ya da ulaşması. Birincisi posta yoluyla oylamadan yararlanmanın yani sistemi aktive etmenin ön koşulu, diğeri ise oyun geçerli olarak sayıma dahil edilmesinin, yani oyun tanınmasının ön koşuludur.

Başvuru zamanı: Posta oylamasında başvurunun zorunlu olması, seçmenle seçim idaresi arasında iki türlü bir gönderi hareketliliğinin olacağı anlamına gelir. Buna karşın bu oylamanın kural yöntem olduğu ülkelerde, seçmene oy materyali doğrudan gönderildiğinden ve seçmenle bu aşamada bir etkileşim yaşanmadığından, seçim otoritesi sürecin planlanmasında birey bazında daha az iş yükü ve sorunla karşılaşacaktır. Buna karşın başvurunun gerekli olduğu ülkelerde takip eden işlemlerin seçim ya da sayım gününe kadar yetişmesi gerekliliği de göz önüne alınarak, seçmenlere başvurularını yapabilecekleri azami bir süre belirlemek gerekmektedir. Belli bir zamana yayılacak başvuru sürecinde seçim idarelerinin birey bazında değerlendirme yapacak olması ve gönderi faaliyetinin topluca yapılması yerine bu süre içinde her bir seçmen için kademeli olarak gerçekleşecek olması gerçekleştirilebilir bir zaman yönteminin önemini arttırmaktadır.

AB ülkelerinin tamamında ve ABD'nin 40 eyaletinde, posta oylaması için başvurunun zorunlu olduğunu tespit etmiştik. Bu ülkelerin başvuru süreleri arasında önemli farklılıklar bulunmaktadır. ABD'nin altı eyaletinde seçmenin en geç seçimlere 24 saat kala gibi çok yakın bir sürede bu başvurusunu yapması yeterliyken, diğer uçtaki örnek olarak Kentucky'de bu süre 25 güne kadar geriye gitmektedir. Avrupa'daki duruma bakıldığında, seçimlere en yakın dönemde başvurunun yapılabildiği Almanya'da bu süre seçimlere iki günden az bir zaman kala cuma günü akşam saat 6 iken¹⁰², diğer uçta 25 günle Lüksemburg gelmektedir¹⁰³. Bu iki ülke arasında, seçmenler

---

¹⁰² Bkz. <<https://www.bundeswahlleiter.de/bundestagswahlen/2017/informationen-waehler/briefwahl.html#c2f34a75-e764-4947-ae36-ba7ae474dcaa>>s.e.t. 11.03.2021.

¹⁰³ Bkz. <<https://elections.public.lu/fr/systeme-electoral/europeennes-mode-emploi/vote-correspondance.html>>s.e.t. 11.03.2021.

Avusturya'da 4 gün¹⁰⁴, İspanya'da 10 gün¹⁰⁵, Danimarka¹⁰⁶ ve Polonya'da¹⁰⁷ 12 gün, Slovenya'da iki hafta¹⁰⁸, Birleşik Krallık'ta 11 iş günü¹⁰⁹, İrlanda'da 22 gün¹¹⁰ önceden başvurularını yapmak zorundadırlar. Başvurunun seçimlere birkaç gün kala yapılabilmesi halinde, seçim idaresi ve seçmen arasındaki takip eden gönderi işlemlerinin çok dar bir zaman dilimine sıkışması sonucu ortaya olacaktır. Her ne kadar posta yoluyla oylamada seçim süreci daha uzun bir zamana yayılsa da başvuru işlemi için belirlenecek geç bir tarih, sürecin başarıyla sonuçlanmasında büyük bir risk etkeni meydana getirecektir. Özellikle posta servisinin personel ve lojistik yeterliliği, sürenin kararlaştırılmasında dikkate alınması gereken hususların başında gelmektedir.

Oyun gönderilme ya da ulaşma zamanı: Posta yoluyla kullanılan oyların en geç ne zamana kadar seçim idarelerine gönderilmesi veya ulaşması gerektiği, zaman başlığı altında bu yöntemi diğerlerinden ayıran bir başka düzenleme konusudur. Gerçekten bu oylama yönteminde oyların geçersiz sayılmasının en yaygın sebeplerinden biri gönderilen oyların zamanında gönderilmemiş veya ulaşmamış olmasıdır¹¹¹. Uygulamaya bakıldığında; ülkelerin zaman sınırını düzenlerken iki yöntemden birini temel aldıkları görülmektedir: (i) Sadece ulaşma anı veya (ii) gönderilme ve ulaşma anı. Bu ayırım çerçevesinde; birinci gruba dahil edilebilecek Almanya, Avusturya, İsviçre, Birleşik Krallık, Polonya ve Luxemburg gibi Avrupa ülkelerinde ve ABD'nin 33 eyaletinde, oyun geçerli sayılması için gönderinin seçim günü ilgili seçim idaresine ulaşmış olması aranmaktadır. Bunun yanında Romanya, gönderinin seçim gününden 3 gün önce seçim ofisine ulaşmasını

¹⁰⁴ Commonwealth Electoral Act 1918, s. 184 (Austl.), bkz. <<https://www.legislation.gov.au/Details/C2019C00103>>s.e.t. 11.03.2021.

¹⁰⁵ OSCE, ODIHR, Election Report, <<https://www.osce.org/odihr/elections/spain/425336>>s.e.t. 11.03.2021.

¹⁰⁶ OSCE, ODIHR, Election Report, <<https://www.osce.org/odihr/elections/denmark/419231>>s.e.t. 11.03.2021.

¹⁰⁷ OSCE, ODIHR, Election Report, <https://www.osce.org/odihr/elections/poland/464601> s.e.t. 11.03.2021.

¹⁰⁸ OSCE, ODIHR, Election Report, <<https://www.osce.org/odihr/elections/slovenia/394106>> s.e.t. 11.03.2021.

¹⁰⁹ Register to Vote, U.K. Gov't, bkz. <<https://www.gov.uk/register-to-vote>>s.e.t. 11.03.2021.

¹¹⁰ Registering to Vote, Citizens Information, bkz. <https://www.citizensinformation.ie/en/government_in_ireland/elections_and_referenda/voting/registering_to_vote.html#15150c>s.e.t. 11.03.2021.

¹¹¹ OSCE (2020) "Alternative voting methods and arrangements", s. 16. Bkz. <<https://www.osce.org/odihr/elections/466794>>s.e.t. 11.03.2021.

aramaktadır¹¹². Buna karşın ikinci yöntem olarak; ABD'nin 17 eyaletinde gönderinin en geç seçim günü içinde postaya verilmiş ve gönderim tarihi kaydının zarf üzerine posta servisi tarafından düşülmüş olması (*postmarked*) kaydıyla, seçim gününden belli bir süre sonraya kadar ulaşması kuralı kabul edilmiştir¹¹³. En geç seçim günü postaya verilmiş olmak şartıyla seçimlerden sonra, örneğin; Washington'da 20 gün, California'da 17 gün ve Illinois'de 14 gün içinde ulaşan oylar kabul edilmektedir¹¹⁴. Bu grup içinde süreyi en dar tutan eyaletler olarak Indiana seçim günü gece yarısı, Teksas bir gün ve Kansas ve Virginia 3 gün sonra gelen oyları sayıma dahil etmektedirler. Her ne kadar bu eyaletler seçim günü sonrası ulaşan oyları kabul etseler de örneğin 2020 seçimlerinde postayla kullanılan oyların büyük bir çoğunluğunun seçimlerden önce veya en geç seçim günü ilgili seçim idarelerine ulaştığı bilinmektedir¹¹⁵.

Oyların seçim gününden sonra da kabul edilip sayıma dahil edilmesi seçim sonuçlarının çok geç kesinleşmesi ve bu süreçte seçmenlerin kolay bir şekilde manipüle edilerek sürece olan güvenlerinin zedelenmesi riskini de beraberinde getirmektedir. Nitekim ABD'nin 2020 seçimlerinde yaşananlar bu riskin ne kadar gerçek olduğunu ortaya koymuştur. Özellikle yarışın başa baş olduğu ya da kamuoyunda böyle bir algının hakim olduğu seçimlerde bu oylar seçim sonuçlarını değiştirebilecek etkiye sahip olabilirler ve bu etki seçimlere güveni temelden zedeleyebilir. Bunun en yakın örneği 7 Kasım 2000 yılında George W. Bush ve Al Gore arasında yapılan ABD Başkanlık seçimlerinde yaşanmıştır. Seçimin nihai kaderini belirleyen Florida eyaletinde seçim günü dahil kullanılan oylarla Al Gore sadece 202 oyla yarışı lider tamamlayabileceken, yurtdışından kullanılan ve seçim idarelerine gecikmeli ulaşan (7-26 Kasım arasında) posta oylarının da sayıma dahil edilmesi ile Bush yarışı 537 oyla önde bitirmiş ve başkan seçilmiştir¹¹⁶. Al Gore ve hukuk danışmanları konuyu Florida Yüksek Mahkemesi'ne taşımış, Mahkeme'nin oyların yeniden sayılması kararı üzerine oy sayımı tekrarlanırken, Federal

¹¹² **TOADER, Tudorel/SAFTA, Marieta** (2016) "Constitutional Court of Romania: Postal Voting", Vienna Journal on International Constitutional Law / ICL Journal 228, C:10, S:2, s.230.

¹¹³ National Conference of State Legislatures, bkz. <<https://www.ncsl.org/research/elections-and-campaigns/vopp-table-11-receipt-and-postmark-deadlines-for-absentee-ballots.aspx>> s.e.t. 11.03.2021.

¹¹⁴ Bkz. <<https://www.vote.org/absentee-ballot-deadlines/>> s.e.t. 11.03.2021.

¹¹⁵ New York Times, 31.10.2020, <<https://www.nytimes.com/interactive/2020/08/31/us/politics/vote-by-mail-deadlines.html>> s.e.t. 11.03.2021.

¹¹⁶ **IMAL, Kosuke/KING, Gary** (2004) "Did Illegal Overseas Absentee Ballots Decide the 2000 U.S. Presidential Election?", Perspectives on Politics, S: 2, s.538.

Yüksek Mahkeme eyalet Yüksek Mahkemesi'nin kararını bozarak sayımı durdurmuştur. *New York Times* gazetesinin seçimlerden sonra yürüttüğü ve daha sonra çok konuşulan bir araştırmaya göre, yurtdışından gecikmeli gelen bu oyların 680 tanesinin geçerlilik koşullarından bir ya da birkaçına aykırı olduğu tespit edilmiştir¹¹⁷. Her ne kadar geçersiz sayılabilecek bu oyların iptali halinde dahi Bush'un yarışı önde bitirmesi ihtimali söz konusu ise de¹¹⁸, seçimlerin güvenliği ve ardından süregiden siyasi ve hukuki tartışmalar bakımından bu seçimler ABD'nin en problemleri seçimlerinden biri olarak tarihe geçmiştir.

V. KONTROL BOŞLUĞU

Posta oylamasını diğer oylama yöntemlerinden ayıran ve seçimlerin güvenliğini temelden sarsabilecek son özellik olarak; bu oylama yönteminde oy kullanma eyleminin kontrolsüz bir alanda, yani seçim görevlilerinin gözetiminin dışında gerçekleştiğinden bahsetmiştik. Burada kontrolsüz alanda oy kullanmanın getireceği iki büyük güvenlik riski üzerinde durmak istiyoruz: Gönderilen oy pusulasının seçmen dışındaki kişiler tarafından kullanılması ve seçmenin üçüncü kişilerin baskılarına açık olması.

A. Oyun Yabancı Kişiler Tarafından Kullanılması

Posta oylamasında oy materyalinin yanlış kişilere ulaşması sonucu ya da doğru seçmene ulaşmasına rağmen seçmenin rızası ile ya da bilgisi dışında oyun yabancı kişiler tarafından kullanılması riski kolayca bertaraf edilebilecek bir güvenlik açığı değildir. Her ne kadar ülkeler seçmen kimliğini tespit etmek amacıyla kimlik beyan formunun kullanılan oyla birlikte gönderilmesini isteseler de beyanın gerçeği yansıtmadığı incelemesi ancak seçmenin gıyabında yapılabilmektedir. Yukarıda uygulayıcı ülkelerin kimlik doğrulamasını yaparken kullanılmış pusula ile birlikte gönderilen kimlik beyanı formuna ve bu form üzerindeki imzalara dayandıklarını belirtmiştik. O halde oy pusulası üzerindeki olası hak gaspının ya da usulsüzlüğün önlenmesinin güvencesi, yine bu pusulayla aynı gönderi içerisinde iletilen ve geçerliliği adeta kendinden kaynaklı bir imza işlemiyle kurucu unsuru tamamlanan bir form ya da belgeden bahsetmekteyiz. Bu doğrulama işlemi, işlerliğinde genel olarak dürüstlük karinesine yaslanmaktan

¹¹⁷ New York Times, 11.12.2001, <<https://www.nytimes.com/2001/11/12/us/examining-vote-overview-study-disputed-florida-ballots-finds-justices-did-not.html>> s.e.t. 12.03.2021.

¹¹⁸ IMAI/KING, s. 545.

başka açıklanması zor olan ve bugün için alternatifi olmayan bir yol gibi görünmektedir.

Mevcut hukuki düzenlemelere bakıldığında, seçmen tarafından gönderilen kimlik doğrulama formunun incelenme şekli ülkeden ülkeye değişiklik göstermektedir. Almanya, Avusturya, İsviçre ve ABD'nin 18 eyaletinde her ne kadar bu beyana seçmenlerin imza atması gerekiyorsa da, seçim görevlileri bu imzaların sadece varlığını kontrol etmekte, imzaların otantikliğine ilişkin özel inceleme yapmamaktadırlar¹¹⁹. Bu inceleme Almanya¹²⁰ ve Avusturya'da¹²¹ yapılmaya da seçmenlerden kendilerine daha önce gönderilmiş ve üzerinde imzalarının olduğu 'oy kart'ını (*Wahlkarte*) göndermeye eklemeleri istenmektedir. Diğer yandan Birleşik Krallık¹²² ve ABD'nin diğer 32 eyaletinde¹²³ seçim görevlileri, imzanın doğruluğunu da ayrıca incelemektedirler. Bu inceleme genellikle posta oyuna başvuruda kullanılan imza ile oy gönderilirken sunulan doğrulama formu üzerindeki imzaların karşılaştırılması ile yapılmaktadır. Bu karşılaştırma ABD'nin bazı eyaletlerinde sistemde kayıtlı sürücü belgesi üzerindeki imza üzerinden ya da Birleşik Krallık'ta her seçmen için beş yılda bir yenilenen seçmen tanımlama kütüğündeki imza üzerinden yapılmaktadır¹²⁴. Ayrıca Birleşik Krallık için farklılaşan bir özellik olarak, imza karşılaştırması ilgili seçim birimine bu yolla gelen oyların sadece yüzde 20'si üzerinde zorunlu kılınmıştır¹²⁵. Buna karşın imza incelemesinin yapıldığı ABD'nin 32 eyaletinde bu işlem postayla gelen tüm oylar için yapılmaktadır. ABD'nin Birleşik Krallık'tan ayrılan bir özelliği ise, bu eyaletlerin 18'inde, imza eksikliği ya da uyumsuzluğu tespit edildiğinde ilgili seçmene bir defaya mahsus olmak üzere eksikliği ya da uyumsuzluk sorununu giderme hakkı tanınmaktadır (*ballot curing*)¹²⁶. Böyle

¹¹⁹ Ballotpedia, <[¹²⁰ Federal Elections Act, m.39/4 \(2\)](https://ballotpedia.org/How_do_states_protect_and_verify_absentee/mail-in_ballots%3F_(2020)>s.e.t.17.02.2021.</p></div><div data-bbox=)

¹²¹ Almanya Federal İçişleri Bakanlığı, <

¹²² **RALLINGS, Colin/THRASHER, Michael** (2009) "Postal vote verification and rejections in Great Britain: European and local elections 2009", LGC Elections Centre, <

¹²³ Ballotpedia, <[¹²⁴ The Electoral Commission, <](https://ballotpedia.org/How_do_states_protect_and_verify_absentee/mail-in_ballots%3F_(2020)>s.e.t.17.02.2021.</p></div><div data-bbox=)

¹²⁵ **RALLINGS/THRASHER**, s.4.

¹²⁶ National Conference of State Legislatures,

durumlarda seçmene geri bildirim yapılmasında farklı usuller izlenebilmektedir. Örneğin Ohio eyaleti, posta oyu başvurusunda seçmenden bu sebebe bağlı olarak e-posta veya telefon bilgilerini istemektedir¹²⁷.

Kural olarak Avrupa ve ABD’de seçmen imzası yeterliyken; bazı ülkelerde seçmen imzası yanında ayrıca oyu kullanan kişinin bizzat belirtilen seçmen olduğu ve/veya kendi iradesi ile oyunu kullandığına şahitlik eden kişilerin imzası da aranabilmektedir. Örneğin sadece yurtdışındaki seçmenler için posta oylamasını kabul eden Finlandiya, iki şahidi zorunlu tutmuştur¹²⁸. Ayrıca ABD’de de seçmen imzasının tek başına yeterli olmadığı yedi eyalet bulunmaktadır. Bunların altısında bir adet şahit, birinde ise noter onayı gerekmektedir¹²⁹. Şahit zorunluluğu olan South Carolina’da, 2020 seçimlerinden kısa süre önce bu ek koşulun pandemi koşulları içinde özellikle yaşlı ve yalnız yaşayan seçmenlerin oy hakkını kısıtladığı ileri sürülerek yargısal uyuşmazlığa konu olmuş, ilk derece ve temyiz mahkemeleri kuralın iptaline karar verse de, ABD Yüksek Mahkemesi bunun seçimlerde usulsüzlüğü engelleme işlevine ve eyalet mahkemelerinin seçimlerden az bir zaman önce seçim kanunlarında değişikliğe neden olacak kararlar alamayacağı ilkesine (*Purcell principle*) dayanarak istemi reddetmiştir¹³⁰.

Seçmen ve/veya şahit imzaları yanında, azınlıkta da olsa bazı ülkelerin kimlik doğrulama için ek belgeler istediği de tespit edilmiştir. Örneğin seçmen imzasına ek koşul olarak, ABD’nin Alabama ve Arkansas eyaletleri¹³¹ ve

---

<<https://www.ncsl.org/research/elections-and-campaigns/vopp-table-14-how-states-verify-voted-absentee.aspx>>s.e.t.17.02.2021.

¹²⁷ Ohio Sec. State, “Secretary of State’s Absentee Ballot Request Forms Begin Arriving in Mailboxes”,

<<https://www.ohiosos.gov/media-center/press-releases/2020/2020-09-01/>>s.e.t.17.02.2021.

¹²⁸ Seçim Kanunu (*Vallag*), m. 66/d, <<https://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/1998/19980714#O1L5a>>s.e.t.17.02.2021.

¹²⁹ Ballotpedia, <[https://ballotpedia.org/What_methods_do_states_use_to_prevent_election_fraud%3F_\(2020\)](https://ballotpedia.org/What_methods_do_states_use_to_prevent_election_fraud%3F_(2020))>s.e.t.17.02.2021.

¹³⁰ Kararda yargıç Brett Kavanaugh’un *Purcell* ilkesine dayanarak görüş verdiği bilgisi SCOTUSblog’da Amy Howe’un yazısından edinilmiştir; bkz. <<https://www.scotusblog.com/2020/10/justices-reinstate-witness-requirements-for-absentee-ballots/#more-296709>>s.e.t.17.02.2021.

¹³¹ National Conference of State Legislatures, <<https://www.ncsl.org/research/elections-and-campaigns/vopp-table-14-how-states-verify-voted-absentee.aspx>>s.e.t.17.02.2021.

Fransa'da¹³² seçmenlerden ayrıca kimlik kartı fotokopilerini göndermeleri istenmektedir.

Seçmen kimliği tespitinde genel tabloyu ortaya koyan bu bulgular ışığında, ülkelerin büyük bir çoğunluğunun sadece seçmen imzası ve azınlıkta kalan grubun ek olarak şahit imzalarının arandığı beyan formlarını dikkate aldıkları söylenebilir. Avrupa'da yaygın olan yaklaşım seçim görevlilerinin sadece imzaların varlığını kontrol etmesiyle, ABD'deki baskın uygulamanın ise imza geçerliliğinin kontrol edilmesi şeklinde ortaya çıktığı gözlemlenmiştir. Seçim güvenliği adına imza eşleştirilmesinin yapılması, hiç yapılmamasına kıyasla şüphesiz daha kontrollü ve başkası yerine oy kullanmayı caydıran bir oylama güvencesi sunuyor olabilir. Peki ama salt imzalar üzerinde yapılacak inceleme ile oyun gerçekten doğru seçmen tarafından kullanıldığını anlamak teknik olarak ne derece olasıdır? Eşleştirmede ülkelerin imzaları, belli kriterler altında algoritmik bilgisayar taraması ve/veya insan değerlendirmesine tabi tuttukları görülmektedir. Örneğin Birleşik Krallık'ta imzalar ilk olarak bir bilgisayar programı üzerinde taranarak karşılaştırılmakta, uyumsuz olduğu tespit edilen imzalar bir sonraki aşamada seçim görevlileri tarafından ayrıca incelenmektedir. Oyun geçerliliği ya da geçersizliğine ancak bu incelemeden sonra karar verilebilmektedir¹³³. Benzer aşamalı inceleme süreci, gerekli teknolojik altyapıya sahip ABD'nin bazı seçim bölgesi idarelerinde de takip edilmektedir¹³⁴. Yine ABD'ye özgü bir sorun olarak; hangi kriterler ışığında imzaların inceleneceği hem eyaletler hem de eyalet içi bölgesel seçim idareleri arasında değişkenlik göstermektedir. Gerek kamuoyunda gerekse akademik çevrelerde imza geçersizlik kararlarının belli hata paylarına sahip olduğu yaygın bir şekilde tartışılmakta ve nitekim buna bağlı olarak geçersiz sayılan oylar sık sık mahkemelerde uyuşmazlık konusu olabilmektedir¹³⁵. Bu sorunun Avrupa'da aynı düzeyde tartışılmıyor olması, görüşümüzce buradaki ülkelerde imza karşılaştırmasının ya hiç yapılmıyor olması ya da temel alınan inceleme kriterlerinin ülke içinde farklılık göstermeden posta yoluyla kullanılan oyların tamamına yeknesak şekilde uygulanıyor olmasıyla yakından ilişkilidir.

¹³² Bkz. <<https://www.diplomatie.gouv.fr/fr/services-aux-francais/voter-a-l-etranger/modalites-de-vote/vote-par-correspondance/>>s.e.t.17.02.2021.

¹³³ RALLINGS/THRASHER, s.7.

¹³⁴ Gendron, Nico; How Do States Verify Signatures on Mail-In Ballots?, The Wall Street Journal, 26.10.2020, <<https://www.wsj.com/articles/how-do-states-verify-signatures-on-mail-in-ballots-11603738216>>s.e.t.18.02.2021.

¹³⁵ Bkz. <<https://www.propublica.org/article/handwriting-disputes-cause-headaches-for-some-absentee-voters>>s.e.t.18.02.2021.

B. Oyun Gizliliği İlkesi ve Seçmenin Dış Baskılara Açık Olması

Gizli oy ilkesi gerek uluslararası sözleşmelerde gerekse ulusal anayasalarda güvence altına alınmış, demokratik seçimlerin evrensel ilkelerinden biridir. Posta yoluyla kullanılan oyların seçim görevlilerine karşı gizliliği konusunu yukarıda çift zarf sistemi başlığı altında ele almaya çalıştık. Buna karşın bu yöntemde gizlilik ilkesinin seçim görevlilerine kıyasla daha da önemli tartışmaya konu olabilecek tarafı, oyun kullanılması anında üçüncü kişilerin müdahalesi ya da gözlemine karşı savunmasızlığı hususudur. Çünkü seçim görevlilerine karşı oyun gizliliğini korumak çift zarf sistemi gibi alınabilecek bazı basit önlemlerle mutlak güvenceye kavuşabilmektedir. Öte yandan, aynı etkinlikteki hukuki güvenceyi üçüncü kişilere karşı oyun kullanılması anında ve seçmenin tamamen kendi tayin edeceği yerde sağlamak ne yazık ki hiçbir yasal düzenlemeyle mümkün ya da kolay görünmemektedir. Buradaki kontrol boşluğu nedeniyle, özellikle aile ve toplum içinde daha zayıf konuma itilmiş seçmen grupları en büyük risk grupları olarak öne çıkabilir. Öğretide aile oylaması olarak da (*family voting*) ifade edilen bir aile ferдинin ve çoğunlukla aile reisi olarak kabul edilen kişinin zorla veya rıza çerçevesinde diğerlerinin oylarını kullanması gerek vekalet aracılığıyla oylamada gerekse posta yoluyla oylamada yabana atılır bir ihtimal değildir¹³⁶. Bu ihtimal özellikle gelişmekte olan demokrasilerde, örneğin bir araştırmaya göre Doğu ve Merkez Avrupa ülkelerinde¹³⁷, ve daha özelden bu ülkelerin kırsal yerleşim yerlerinde ve okur yazar oranların düşük olduğu toplumlarda daha yaygın gözlemlenebilecek bir olgudur. Sorunun temelleri sosyal ve kültürel normlarla yakından ilişkili olduğundan, çözümü salt yasal önlemlerle bulmaya çalışmak ne yazık ki yetersiz kalacaktır. Aşağıda Almanya, Türkiye, Romanya ve Avusturya Anayasa Mahkemeleri'nin posta oylamasında oyun gizliliği ilkesine karşı verdikleri kararlar kısaca ele alınacaktır¹³⁸.

¹³⁶ ACE The Electoral Knowledge Network, bkz. <<https://aceproject.org/ace-en/topics/ge/ge5/ge55/family-and-proxy-voting>>s.e.t.18.02.2021.

¹³⁷ International Knowledge Network of Women in Politics, Consolidated Response on the Prevention of Family Voting, s.5, <https://www.ndi.org/sites/default/files/Consolidated%20Response_Prevention%20of%20Family%20Voting.pdf> s.e.t.18.02.2021.

¹³⁸ Türkiye dışındaki ülkelerin mahkeme kararlarına, Avrupa Konseyi Venedik Komisyonu'nun üye ülkelerin çeşitli mahkeme kararlarını bir araya getirdiği CODICES veri bankası tabanından erişilmiştir. Bkz. <www.codices.coe.int>s.e.t. 06.04.2021.

1. Almanya Federal Anayasa Mahkemesi

Almanya Federal Anayasa Mahkemesi'nin (AFAYM) posta oylaması usulü hakkında 1967 ve 2013 yıllarına ait iki adet kararı bulunmaktadır. 1956 yılında yürürlüğe giren Federal Seçim Kanunu'nda (FSK) sandık başında oy kullanma esas oylama yöntemi olarak düzenlenmişken; sandığa gitmeye engel durumlar içindeki sınırlı sayıda seçmenler için posta oylamasından yararlanma hakkı getirilmişti. 1967 yılında açılan bir davada AFAYM istisnai durumlar için öngörülmüş bu oylama usulünün serbest ve gizli oy ilkeleri bağlamında anayasallığını ilk kez ele almıştır¹³⁹. Uyuşmazlıkta referans alınan esas norm, Alman Temel Yasası'nın 38. Maddesi'nin birinci cümlesindeki seçimlerin evrensel, doğrudan, serbest, eşit ve gizli olmasını düzenleyen hükmüdür. Mahkemeye göre posta oylaması hiçbir şekilde sandık başında oy kullanamayacak seçmenlerin seçimlere katılımını sağlayarak aynı zamanda genel-evrensel oy ilkesini güvence altına almaktadır. Bu yöntemle genel oy ilkesine getirilen ek güvence, onun gizlilik ilkesinde neden olabileceği zararı ya da güvenlik açığını hafifletebilecek mahiyettedir. Bir başka deyişle, yasama organı anayasada belirlenen evrensel seçim ilkelerine somut içerik kazandırırken demokratik bir seçim düzeninin bütününe dikkate alarak, bunlardan bir ya da birkaçında oluşabilecek olası sapmaları tayin etmede takdir marjına sahiptir. Eğer katılımı arttıracak posta oylaması, bundan yararlanacak seçmenlere oylarının gizli tutulması anlamında makul seviyede sorumluluk yüklüyorsa, bunda anayasaya aykırılık olmayacaktır. O halde, AFAYM dolaylı olarak posta oylamasının gizli oy ilkesi bağlamında bazı sorunları barındırdığını kabul etmiş, ancak seçim ilkeleri ışığında bütüncül bir denge-ölçü tartışması yürüterek, yöntemin tek bir ilkede yaratacağı sorunlardan yola çıkarak anayasaya aykırı olduğu sonucunun çıkarılamayacağını kabul etmiştir.

AFAYM posta oylaması hakkındaki ikinci kararını 2013 yılında vermiştir¹⁴⁰. Daha önce de değinildiği üzere, Almanya 2008'de seçmenlerin tamamının mazereti olmadan posta oylamasına başvurabileceğini kabul etmiştir. Mahkeme'nin önüne gelen iptal talebinde, yeni düzenlemede gerekçesiz başvurulabilen posta oylamasının gerek seçimlerin dürüstlüğü gerekse gizli oy ilkelerine ve dolayısıyla anayasaya aykırı olduğu savına dayanılmıştır. AFAYM kararında, posta oylaması yönteminde kamusal denetimin ve seçimlerin güvenliğinin sandık başı oylamada olduğundan daha

¹³⁹ Almanya Federal Anayasa Mahkemesi, 2 BvC 2/66, BVerfGE 21, T:15.02.1967.

¹⁴⁰ Almanya Federal Anayasa Mahkemesi, BVerfG, 2BvC 7/10, T: 09.07.2013.

zayıf bir oylama sistemi ortaya çıktığının ve bunun seçimlerin serbestliği ve gizliliği ilkelerinde olumsuz bir etki meydana getirebileceğinin altını çizmiştir. Fakat burada yarışan bir başka seçim ilkesi daha hesaba katılmalıdır: Seçimlere katılımın artırılması ya da genel oy ilkesi. Mahkemeye göre oy hakkının düzenlenmesinde yasa koyucunun çatışan gibi görünen anayasal temel ilkeleri bağdaştırma yetkisi vardır. Bu yetkinin sınırı, karşılıklı dengesi kurulacak ilkelere birinin orantısız ölçüde sınırlandırılmamasıdır. Bu yaklaşım ışığında, Mahkeme'ye göre; seçmenlerin tamamına sebebe dayanmaksızın posta oylamasından yararlanma hakkı getirilmesi gizlilik ilkesinde orantısız bir sınırlandırma meydana getirmemiştir.

Birlikte değerlendirildiğinde, AFAYM, aralarında 40 yılı yakın bir zaman geçmiş iki kararında da, posta yoluyla oylamanın oyun gizliliği ilkesine dönük belirli riskler barındırır da, bu oylama yönteminin seçimlere katılmayan (1967) ya da giderek ilgisi azalan seçmenlerin (2013) oy haklarını kullanmalarını kolaylaştıran bir yöntem olması boyutuyla, bir başka anayasal seçim ilkesi olan genel oy ilkesine olan olumlu etkisini de tartışmanın bir diğer ayağı olarak formülize etmiştir. Her iki kararında da tartışmanın bu iki ilke arasında bir denge arayışına dayanması gerektiğini ortaya koyan Mahkeme, bu çatışmada yasa koyucunun takdir marjına sahip olduğunu ve posta oylaması düzenlemelerinin mazerete bağlı ya da sınırsız başvuru ihtimallerinde gizlilik ilkesinin ölçüsüz şekilde sınırlandırılmadığını kabul etmiştir.

2. Türkiye Anayasa Mahkemesi

Türkiye'de posta yoluyla oylama yöntemi ilk kez 2008 yılında 5749 sayılı Kanun'la 298 sayılı Kanun'a eklenen 94/A ve 94/B maddeleri ile yurtdışında yaşayan seçmenlere dönük olarak sandık, gümrük ve elektronik oylama yöntemleriyle birlikte sayılarak kabul edilmişti¹⁴¹. Bu düzenlemeye göre; Yüksek Seçim Kurulu (YSK) tarafından bastırılan oy materyalinin Yurtdışı İlçe Seçim Kurulu (YİSK) tarafından seçmenlerin yurtdışında kayıtlı adreslerine seçimlerden 75 gün önce gönderilmesi ve seçmen tarafından da kullanılan oyun kimlik tespiti beyanı ile beraber çift zarf yöntemiyle posta giderleri YSK tarafından karşılanacak şekilde yine YİSK'e göndermesi öngörülmüştü. Yasa değişikliğinin mektupla oy kullanmaya ilişkin bölümleri dönemin ana muhalefet partisi tarafından Anayasa'nın 2., 11., 67. ve 79. Maddelerine aykırı olduğu gerekçesiyle Anayasa Mahkemesi'ne götürülmüş

¹⁴¹ 22 Mart 2008 Tarihli 26824 sayılı Mükerrer Resmi Gazete.

ve Mahkeme tarafından “seçmenin oyunu kullanırken aile üyelerinden ve sosyal çevresinden gelebilecek her türlü etkiye açık olması nedeniyle seçmenin iradesini korumaya elverişli bulunmama”sı ve bunun Anayasa’nın 67. Madde’indeki gizli oy ilkesine aykırı olduğu kabul edilerek iptaline karar verilmiştir¹⁴². Mahkeme’ye göre yasa koyucu seçmenlerin oy hakkını Anayasa’nın öngördüğü ilkelere uygun olarak yararlanmasını sağlamalıdır. Buna karşın ‘mektup’ yoluyla oy kullanma, seçmenin hür iradesini saptırabilecek baskılara ve çevre etkisine açık bir yöntemdir. Her ne kadar iptal kararı oybirliği ile verilmiş olsa da gerekçe kısmında dört üye çoğunluktan ayrılmıştır. Kararın esas gerekçesinde posta yoluyla oylamanın her durumda serbestlik ve gizlilik ilkelerini sağlamaya elverişli olmadığı sonucu çıkıyorsa da ayrı gerekçe yazan dört üye posta oylamasının diğer yöntemlerin uygulanmadığı ve gerekli önlemlerin alındığı yeni bir yasal düzenleme halinde bunun Anayasa’ya aykırılık teşkil etmeyebileceğini ileri sürmüşlerdir. Böylece ilk kez 2008 yılında kabul edilen posta yoluyla oylama yöntemi, AYM’nin birkaç ay sonra seçimlerin serbestliği ve gizliliği ilkesine aykırı bulmasıyla uygulanamadan yürürlükten kalkmıştır.

Kanaatimizce Mahkeme’nin posta oylamasına yaklaşımı bir yönüyle eksik kalmıştır. Bilindiği üzere; yurt dışındaki vatandaşların oy hakkı ilk kez 1995 tarihli 4121 sayılı Kanunla anayasaya eklenmiştir. Fakat mektupla oy kullanmanın da dahil olduğu diğer oylama yöntemlerinin düzenlendiği 2008 yılındaki yasal değişikliğe kadar bu seçmenlerin oylarını nasıl kullanacakları mevzuatta açıkça belli değildi. 2008 yılındaki düzenleme ile her ne kadar mektupla oy kullanma diğer alternatif yöntemlerle beraber öngörülmüş olsa da bu yöntemlerin oy hakkının kullanılmasında ne derece etkin sonuç vereceği belirsizdi. Nitekim 2008 yılındaki iptal kararının ardından yapılan 2011 tarihli genel seçimlerde sadece gümrük kapılarında oy kullanabilen yurtdışı seçmenlerinin yalnızca yüzde 5’i bu yolla oylarını kullanabilmişlerdir¹⁴³. Bugün yurtdışı temsilciliklerinin kurdukları sandık kurullarında oy kullanma yolu ise ancak 18.05.2012 tarih ve 6304 sayılı Kanunla 298 sayılı Kanun’da yapılan değişiklikle kabul edilmiştir¹⁴⁴. Kısaca mektup oylaması AYM’nin

¹⁴² Anayasa Mahkemesi, E: 2008/33, K: 2008/113, T: 29.5.2008.

¹⁴³ Yüksek Seçim Kurulu, <<https://www.ysk.gov.tr/doc/dosyalar/docs/2011MilletvekiliSecimi/gumrukkapilari/gumrukkapilari.pdf>>s.e.t. 06.04.2021.

¹⁴⁴ RG 18.05.2012, S. 28296. Kurulan sandık kurulları sayesinde yurtdışından seçimlere katılım oranları artmış olsa da, bu oranlar yurtiçi katılım oranlarına göre çok daha düşük kalmaktadır. Katılımın en yüksek gerçekleştiği 2018 seçimlerinde bu oran yüzde 50 olmuştur. Bkz.

önüne iptal talebiyle geldiğinde, yurtdışında yaşayan seçmenlerin 1995 yılında anayasal temele kavuşan oy hakları fiili olarak etkin bir oylama yöntemine henüz bağlanmamıştı. Dolayısıyla mektup oylaması gizli oy ilkesinde birtakım sorunlar barındırdığı kadar, genel oy ilkesinin uygulanmasında da kritik bir işlevi yerine getirebilirdi. Mahkeme'nin düzenlemeyi sadece oy hakkının gizliliği ilkesi bağlamında ele almasındansa; AFAYM'nin konuya yaklaştığı gibi, oy hakkının genişletilmesi ve etkin bir şekilde kullanılmasına etkisi noktasında da tartışmayı daha bütüncül ortaya koymasında isabet vardı. Böylece benzer şekilde gizli oy ilkesi ve genel oy ilkesi arasında bir denge tartışması ortaya koyabilirdi.

3. Romanya Anayasa Mahkemesi

Almanya'da anayasal uyumsuzluğa konu olan her iki yasal düzenleme de Türk AYM'nin önüne gelen düzenlemeye kıyasla kapsamı daha geniş posta oylaması yöntemleri öngörmekteydi. Buna karşın Romanya Anayasa Mahkemesi'nin (RAYM) 2015 yılında iptal talebiyle incelediği posta oylaması düzenlemesinin kapsamı, Türkiye AYM'nin 2008 yılında iptal ettiği düzenlemenin birebir aynısıdır¹⁴⁵. Romanya 2015 yılında bu oylama yöntemini yurtdışında yaşayan seçmenler için kabul etmiştir. RAYM'de açılan iptal davasında, söz konusu düzenlemenin Romanya Anayasası'nda güvence altına alınan seçimlerin güvenliğine, yurtiçi ve yurtdışı seçmenleri arasındaki eşitlik ilkesine, seçimlerin doğrudan olması ve gizliliği ilkelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür. Mahkeme oybirliği ile tüm iddialar kapsamında iptal istemini reddetmiş ve düzenlemenin anayasaya uygun olduğuna karar vermiştir. Mahkeme'ye göre yurt içi ve yurt dışı seçmenleri arasındaki farklılık objektif ölçüte dayanmaktadır. Oyun posta aracılığıyla ilgili seçim ofisine ulaşması doğrudanlık ilkesini ihlal etmez, oyu kullanan kişi birinci elden seçmenin kendisidir. Gizlilik ilkesi hakkında RAYM'in yaklaşımı, AFAYM'nin 2013 yılında başvurduğu muhakeme ile örtüşmüştür. Mahkeme'ye göre posta oylaması daha geniş katılımın önünü açarak genel oy ilkesini kuvvetlendirmektedir. Ayrıca seçmen bu yolla oy kullanmaya başvururken oyunu hür iradesine uygun ve hiç kimsenin baskısı altında kalmadan kullanacağını kabul etmektedir. O halde oyun gizli tutulması bu yola başvuran seçmenin aynı zamanda bir sorumluluğudur. Mahkeme çift zarf sistemini öngören düzenlemeyi, oyun gizliliğinin ayrıca seçim görevlilerine

<https://www.ysk.gov.tr/doc/dosyalar/docs/24Haziran2018/KesinSecimSonuclari/2018M-V-96B.pdf>s.e.t. 06.04.2021.

¹⁴⁵ Romanya Anayasa Mahkemesi, DN 799, T: 11.11.2015.

karşı olan boyutuyla etkili bir güvence olarak kabul etmiş ve anayasaya uygun bulmuştur.

4. Avusturya Anayasa Mahkemesi

Avusturya Anayasa Mahkemesi (AAYM), 2016 Başkanlık seçimlerinin 22 Mayıs tarihli ikinci tur oylamasında yaşanan seçim usulsüzlüklerini incelediği davada aynı zamanda posta oylamasına ilişkin yasal düzenlemenin anayasaya aykırı olduğu iddiasını da değerlendirmiştir¹⁴⁶. Mahkeme posta yoluyla kullanılan oyların da dahil olduğu usulsüzlüklerden dolayı seçimlerin tekrarlanması kararı almışsa da oylama yöntemini gizli oy ilkesine aykırı bulmayarak düzenlemeyi anayasaya uygun bulmuştur. Öte yandan, AAYM 1985 yılında posta oylamasını gizlilik ilkesine aykırı bularak iptal etmiştir. 2007 yılında yapılan anayasa değişikliği ile seçimlerin posta oylaması yöntemi ile de yapılabileceği belirtilmiştir. AAYM 2016 yılında gördüğü davada, bu anayasa değişikliğinin sandık başında hazır olarak oy kullanma yöntemine istisna getirdiğini ve ayrıca gizlilik ilkesine olan etkisinin de bu istisna kapsamında ele alınması gerektiğini ortaya koymuştur. Mahkeme'ye göre, bu oylama yönteminde oyun gizli tutulması için seçmene daha büyük sorumluluk düşmektedir. Mahkeme ayrıca anayasada düzenlendiği şekli ile posta oylamasının sadece mazeretle sandık başına gidemeyen seçmenlere dönük kısıtlanamayacağı sonucuna ulaşmıştır.

SONUÇ

Bu çalışma posta oylamasının uygulayıcı ülkelerde sorun olarak karşılaşılan ve seçimlerin güvenliğine tehdit oluşturabilecek risklerini mercek altına almayı amaçlamıştır. Araştırmamız derinleştikçe, konunun bir makale uzunluğundaki yazılı eserde toparlanmasının güçlüğü kendini göstermiştir. Özellikle son üç bölümde ve bu bölümler atında sınıflandırdığımız her bir sorun için bağımsız bir araştırma yürütülmesi gerekliliği ortaya çıkmıştır. Gönenç'in de katıldığımız tespitine göre; *“seçimler esas olarak, anayasa hukukçularının seçimden seçime ilgilendiği, pedagojik ve metodolojik bütünlük ve olgunluktan yoksun bir çalışma alanı olarak karşımıza çıkar”*¹⁴⁷. Bu çalışma, posta yoluyla oylama ve daha genelde alternatif oylama yöntemleri üzerine araştırma yapacak araştırmacılar için zaman, yer ve kontrol unsurları etrafında parçalarına ayırdığı oy kullanma eylemi yaklaşımıyla bir çıkış ya da başlangıç noktası olabilir. Posta oylaması gerek

¹⁴⁶ Avusturya Anayasa Mahkemesi, W I 6/2016, T: 01.07.2016.

¹⁴⁷ GÖNENÇ, s. 7.

yabancı gerekse Türkçe literatürde gerektiği ilgiyi henüz görmemiştir. Buna karşın önümüzdeki birkaç on yıl bize seçim hukuku adına alternatif oylama yöntemlerine ve belki de posta oylaması yöntemine ülkeler tarafından giderek rağbet edildiğini gösterecektir. Bu dönüşüme hem akademinin hem de devletlerin hazırlıklı olması gerektiğini söylemek şu aşamada büyük bir öngörü yeteneği gerektirmemektedir.

Çalışmamızdan çıkarılacak sonucun özü şudur: Oylama yöntemlerinin, oy hakkının daha kolay ve düşük maliyetler içinde kullanımını sağlayacak şekilde yeniden düzenlenmesinin karşılığı, seçimlerin güvenli şekilde idare edilmesinde ortaya çıkacak bazı ek yükümlülükler ya da güvenlik açıklarıdır. Zira seçmene seçim günü öncesinde ve farklı bir ortamda oyunu kullanması imkânını sunmak, seçimleri yürüten devlet otoritesinin sorumluluğundaki *yer* ve *zaman* unsurlarının sınırlarını genişletirken, *kontrol* unsurunu yöntemin karakterine bağlı olarak aynen devam ettirebilmekte veya zayıflatabilmektedir. Bu itibarla, alternatif oylama yöntemlerini uygulayacak ülkeler, o yöntemin fazladan ortaya çıkaracağı organizasyonel, mali ve lojistik ihtiyaçları ve seçimlerin anayasal temelde başarılı yürütülebilmesi için gerekli ek güvenlik önlemlerini dikkate almak durumundadırlar. Dolayısıyla eylemin işlem maliyeti ile idare maliyeti adeta ters oran ilişkisinde ortaya çıkmaktadır. Geleneksel sandık başı oylamanın, oylama yöntemleri arasında en dar daire olarak hayal edilmesini önermiştik. Bir üst dairenin alanı seçmen için daha geniş bir hareket alanı sunarken, seçimlerin dürüstlüğüne ilişkin güvenlik duvarı zayıflamakta ve takviye güçlendirmeye ihtiyaç oluşmaktadır.

Posta oylamasında kimi sorunlar temelden çözülebilecek nitelikteyken, bazılarıysa devamlı düzeyde tehlike arz etmeye uygun yapıdadır. Örneğin taşıma ve zamanla ilişkili güvenlik açıkları daha çok teknik ve organizasyonel konuları ilgilendirdiğinden hukuki ve idari güvencelerle önemli oranda giderilebilir. Fakat oyun kontrolsüz alanda kullanılmasından kaynaklanacak problemler bu yöntemin kendine özgü sorunları olarak kalmaya devam edecektir. Özellikle gizli oy ilkesinin üçüncü kişilere karşı boyutuyla mutlak şekilde korunması yöntemin olağan akışı içinde mümkün görünmemektedir. Zira bu oylama yönteminde oy kullanmanın konforu belli ölçüde, bizatihi kontrolsüzlükle ilişkilidir.

Araştırmamız kapsamında posta oylaması yöntemini görece daha başarılı şekilde uyguladığı gözlemlenen Almanya, Birleşik Krallık ve İsviçre gibi ülkelerin söz konusu güvenlik risklerine karşı genel tutumu, bir maliyet dengesi hesabına dayanıyor gibidir. Bu hesabın bir tarafında posta oylaması sayesinde oyuna yeniden dahil edilmek istenen ve daha fazla alternatif

seçeneklerle buluşturulan seçmen, diğer tarafında ise belli düzeyde tolere edilen güvenlik açığı olasılığı bulunmaktadır. Türk Anayasa Mahkemesi 2008 yılında verdiği kararlarla kendini bu maliyet hesabını yapmaya henüz hazır görmediğini ya da bunu tamamen ıskaladığını göstermişse de alternatif oylama yöntemlerinin yakın zamanda artacak popülaritesi kanaatimizce bu maliyet hesabı yaklaşımı sayesinde yaşanacaktır. Kısaca bu maliyet hesabı, genel oy ilkesi ve seçimlere daha konforlu katılım ile seçimlerin güvenliği ilkesi arasında bir denge tartışmasıdır. Bu tartışma, menfaatleri uzlaştırmayı amaç edinen hukuksal akılda ve özellikle insan hakları yargı alanında da sıkça karşılaşıldığı gibi, sınırları belli olmayan, ülkelerin içinde bulunduğu koşullara bağlı olarak farklı yorumlara açık, ama yöntem olarak devamlı ölçülülük ve denge arayışında olan bir muhakemenin uzantısıdır.

KAYNAKÇA

- BERNHAGEN, Patrick/MICHAEL, Marsh** (2007) "Voting and Protesting: Explaining Citizen Participation in Old and New European Democracies", *Democratization*, C:14, S:1, s.44-72.
- BLAIS, Andre/ RUBENSON, Daniel** (2013) "The Source of Turnout Decline: New Values or New Contexts?", *Comparative Political Studies*, C.46, S.1, s.95-117.
- BRADY, Henry E./VERBA, Sidney/SCHOLZMAN, Kay L.** (1995) "Beyond SES: A resource model of political participation?", *American Political Science Review*, S:89, s.271-294.
- FEDDERSEN, Timothy J.** (2004) "Rational Choice Theory and the Paradox of Not Voting", *Journal of Economic Perspect*, C:18, S:1, s.99-112.
- FORTIER, John C./ORNSTEIN, Norman J.** (2003) "The Absentee Ballot and the Secret Ballot: Challenges for Election Reform", *University of Michigan Journal of Law Reform*, C: 36, s.483-516.
- GÖNENÇ, Levent**, *Türkiye'de Seçim Uyuşmazlıkları ve Çözüm Yolları*, Ankara, 2008.
- GRAY, Mark/CAUL, Miki** (2000) "Declining voter turnout in advanced industrial democracies, 1950 to 1997", *Comparative Political Studies*, C:33, S:9, s.1091-1122.
- GRONKE, Paul/GALANES-ROSENBAUM, Eva/ MILLER, Peter A./TOFFEY, Daniel** (2008) "Convenience Voting", *Annual Review Political Science*, S:11, s. 437-455.

- HEINMAA, Anika/KALANDADZE, Nana** (2020) “Special Voting Arrangements in Europe: Postal, Early and Mobile Voting”, International Institute for Democracy and Electoral Assistance, Webinar series report, s. 1-35.
- IMAI, Kosuke/KING, Gary** (2004) “Did Illegal Overseas Absentee Ballots Decide the 2000 U.S. Presidential Election?”, *Perspectives on Politics*, S: 2, s.537-549.
- JACKIEWICZ, Andrzej** (2016) “Postal Voting and Voting by Proxy as an Alternative Voting Methods in the Light of the Electoral Code in Poland”, *Białostockie Studia Prawnicze*, C: 20/A, s. 261-271.
- JACKMAN, Robert W.** (1987) “Political institutions and voter turnout in the industrial democracies”, *American Political Science Review*, S:81, s.403-423
- JACKMAN, Robert W./MILLER, Ross A.** (1995) “Voter turnout in the industrial democracies during the 1980s?”, *Comparative Political Studies*, C:27, S:4, s.467-492.
- KILLER, Christian/STILLER, Burkhard** (2019) “The Swiss Postal Voting Process and its System and Security Analysis”, *Communication Systems Group CSG, Department of Informatics IfI, Universitat Zurich UZH*, s.134-149.
- LEE, Sal H.** (2020) "Judicial Review of Absentee Voting Laws: How Courts Should Balance State Interests against the Fundamental Right to Vote Going Forward.", *Iowa Law Review*, C:105, S:2, s. 799-826.
- LOTT, John R.** (2020) *Why Do Most Countries Ban Mail-In Ballots?: They Have Seen Massive Vote Fraud Problems*, Crime Prevention Research Center.
- LUPIÁÑEZ-VILLANUEVA, Francisco/DEVAUX, Axelle** (editörler) (2018) “Study on the Benefits and Drawbacks of Remote Voting”, *European Commission*.
- QVORTRUP, Matt** (2005) “First Past the Postman: Voting by Mail in Comparative Perspective”, *The Political Quarterly*, C:76, S:3, s.414-419.
- RADCLIFF, Benjamin** (1992) “The welfare state, turnout and the economy: A comparative analysis?”, *American Political Science Review* C:86, S:2, s.444-454.
- RALLINGS, Colin/THRASHER, Michael** (2009) “Postal vote verification and rejections in Great Britain: European and local elections 2009”, *LGC Elections Centre*.
- STEWART, Charles** (2020) *How We Voted in 2020: A First Look at the Survey of the Performance of American Elections*, MIT Election Data, s.1-34
- STEWART, John** (2006) “A Banana Republic? The Investigation into Electoral Fraud by the Birmingham Election Court”, *Parliamentary Affairs*, C:59, S:4, s.654-667

- SULLIVAN, Kate** (2020) “Impact of COVID-19 on the 2020 US presidential election”, International Institute for Democracy and Electoral Assistance.
- THOMPSON, Dennis F.** (2008) “Electoral Simultaneity: Expressing Equal Respect”, *Journal of Social Issues*, C:64, S:3, s. 487-501.
- TOADER, Tudorel/SAFTA, Marieta** (2016) “Constitutional Court of Romania: Postal Voting”, *Vienna Journal on International Constitutional Law / ICL Journal* 228, C:10, S:2, s.228-235.
- TOKAJI, Daniel P./COLKER, Ruth** (2007) “Absentee Voting by People with Disabilities: Promoting Access and Integrity”, *McGeorge Law Review*, C.38, S:4, s. 1015-1064.
- UBEROI, Elise** (2015) Postal voting, House of Commons Library, Briefing Paper, S:7419, s.1-21.
- VASHCHANKA, Vasil** (2020) “Political manoeuvres and legal conundrums amid the COVID-19 pandemic: the 2020 presidential election in Poland”, International Institute for Democracy and Electoral Assistance.
- WAGNER, Aiko/LICHTEBLAU, Josephine** (2020) “Germany Going Postal? Comparing Postal and Election Day Voters in the 2017 German Federal Election”, *German Politics*, s.1-24.
- WAGNER, Rebecca** (2020) “Responding to COVID-19 with 100 per cent postal voting: Local elections in Bavaria, Germany”, International Institute for Democracy and Electoral Assistance.

INTERNET KAYNAKLARI

- <<https://www.rollingstone.com/politics/politics-news/rigged-fraud-scam-cheat-trump-against-vote-by-mail-1044177/>> s.e.t. 07.04.2021.
- <<https://www.washingtonpost.com/politics/2020/07/31/power-up-gop-mounts-rare-challenge-trump-election-suggestion/>> s.e.t. 07.04.2021
- <<https://apnews.com/3f6b2adcf0b66066195f307e18173b6f>> s.e.t. 07.04.2021
- <<https://www.brennancenter.org/our-work/research-reports/debunking-voter-fraud-myth>> s.e.t. 06.04.2021.
- <<https://abcnews.go.com/Politics/trust-trumps-false-rhetoric-vote-mail-resonating/story?id=71887848>> s.e.t. 07.04.2021.
- <<https://www.bbc.com/news/technology-53888376>> s.e.t. 07.04.2021.
- <<https://www.pewresearch.org/fact-tank/2020/08/26/>> s.e.t. 04.04.2021.

- < <https://www.brennancenter.org/our-work/research-reports/mail-voting-what-has-changed-2020>> s.e.t. 04.04.2021.
- <[https://ballotpedia.org/Changes_to_absentee_mail_in_voting_procedures_in_response_to_the_coronavirus_\(COVID-19\)_pandemic,_2020](https://ballotpedia.org/Changes_to_absentee_mail_in_voting_procedures_in_response_to_the_coronavirus_(COVID-19)_pandemic,_2020)> s.e.t. 04.04.2021.
- <<https://www.lawfareblog.com/comparative-case-study-how-south-korea-conducted-its-elections-during-pandemic>> s.e.t.04.04.2021.
- <<https://globalcit.eu/democracy-elections-and-pandemics-how-south-korea-ran-parliamentary-elections-during-the-covid-19-crisis/>> s.e.t. 05.04.2021.
- <<https://www.coe.int/en/web/electoral-assistance/covid-19-response>> s..e.t. 05.04.2021.
- <https://aceproject.org/ace-en/topics/vo/voa/voa02/voa02e/mobile_browsing/onePag> s.e.t. 18.03.2021.
- <<https://time.com/4539862/early-voting-history-first-states/>>, s.e.t. 09.03.2021.
- <<https://www.osce.org/odihr/elections>>s.e.t.12.02.2021.
- <<https://www.ncsl.org/research/elections-and-campaigns/absentee-and-early-voting.aspx>> s.e.t.12.02.2021.
- <<https://www.osce.org/files/f/documents/d/f/442168.pdf>> s.e.t. 14.02.2021.
- <<https://constitutioncenter.org/interactive-constitution/interpretation/article-i/clauses/750>> s.e.t. 14.02.2021.
- < <https://fas.org/sgp/crs/misc/R45549.pdf>>, s.e.t. 14.02.2021.
- <https://www.bundeswahlleiter.de/en/dam/jcr/b4aeabb8-7fac-473e-8581-cd718cb7a007/BTW_ab94_briefwahl.pdf> s.e.t. 14.02.2021.
- <<https://www.osce.org/files/f/documents/1/a/429095.pdf>> s.e.t. 18.02.2021.
- <https://www.abc.es/elecciones/elecciones-generales/abci-voto-correo-26-porciento-respecto-elecciones-28-abril-201911081645_noticia.html?ref=https:%2F%2Fwww.google.com%2F>s.e.t. 14.02.2021.
- <<https://www.nbcnews.com/politics/2020-elections/president-results>> s.e.t. 14.02.2021.
- <<https://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/1998/19980714#O1L5a>>s.e.t.15.02.2021.
- <http://www.bip.myslowice.pl/data/other/wzor_kop.pdf>s.e.t.15.02.2021.
- <<https://jogaszvilag.hu/szakma/szavazas-levelben-es-kulkepviseleten/>>s.e.t.15.02.2021.

- <<https://www.polyas.fr/guide/materiel-electoral/documents-vote-correspondance>>s.e.t.15.02.2021.
- <<https://wisconsinwatch.org/2020/07/wisconsin-rejected-absentee-ballots-2020-election/>>s.e.t.15.02.2021.
- <<https://www.derstandard.at/story/2000124675514/die-ungeloesten-probleme-der-briefwahl>>s.e.t.15.02.2021.
- <<https://fivethirtyeight.com/features/why-so-few-absentee-ballots-were-rejected-in-2020/>>s.e.t.15.02.2021.
- <<https://www.politico.com/states/f/?id=00000177-83b2-d060-af77-c3f7c4c60000>>s.e.t.15.02.2021.
- <https://www.bmi.gv.at/412/Bundespraesidentenwahlen/files/Wahlkarte_neu_erster_Durchgang_BPrsW_Internet.pdf>s.e.t.17.02.2021.
- <https://www.electoralcommission.org.uk/sites/default/files/pdf_file/Making-Your-Mark-Example-Postal-Voting-Statement-GB-English-A4.pdf>s.e.t.17.02.2021.
- <<https://www.ncsl.org/research/elections-and-campaigns/vopp-table-13-states-that-are-required-to-provide-secrecy-sleeves-for-absentee-mail-ballots.aspx>> s.e.t. 21.02.2021.
- <https://healthyelections.org/sites/default/files/2020-10/Secrecy_Sleeves_compressed.pdf> s.e.t. 21.02.2021.
- <<https://edition.cnn.com/2020/09/11/politics/barr-secret-vote-fact-check/index.html>> s.e.t. 21.02.2021.
- <<https://www.bpb.de/nachschlagen/lexika/lexikon-in-einfacher-sprache/281133/briefwahl>> s.e.t. 21.02.2021.
- <<https://www.blick.ch/news/blick-macht-sie-fit-fuer-den-urnengang-so-fuellen-sie-den-stimmzettel-richtig-aus-id7303741.html>>s.e.t. 21.02.2021.
- <<https://www.diplomatie.gouv.fr/fr/services-aux-francais/voter-a-l-etranger/modalites-de-vote/vote-par-correspondance/>>s.e.t. 21.02.2021.
- <<https://www.royalmail.com/corporate/electoral-services/postal-voting>>s.e.t. 21.02.2021.
- <<https://www.diplomatie.gouv.fr/fr/services-aux-francais/voter-a-l-etranger/modalites-de-vote/vote-par-correspondance/>>.s.e.t. 21.02.2021.
- <<https://www.bbc.com/news/world-europe-36681475>> s.e.t.21.02.2021.
- <<https://www.dw.com/en/austria-postpones-presidential-election/a-19544471>>s.e.t. 21.02.2021.
- <<https://www.deutshepost.de/de/w/wahlen.html>>s.e.t. 21.02.2021.

- <<https://www.post.at/p/c/briefwahl>>s.e.t. 21.02.2021.
- <<https://www.royalmail.com/corporate/electoral-services/postal-voting>>s.e.t. 21.02.2021.
- <<https://about.usps.com/kits/kit600/welcome.htm>>s.e.t. 21.02.2021.
- <<https://www.ch.ch/de/demokratie/abstimmungen/wie-wird-der-stimmzettel-richtig-ausgefullt/>>s.e.t. 23.02.2021.
- <https://www.dos.pa.gov/VotingElections/OtherServicesEvents/Documents/PADOS_BallotingandEnvelope_CountyGuidance_v1.0.pdf>s.e.t. 23.02.2021.
- <https://ballotpedia.org/Election_results,_2020:_Pivot_Counties_in_the_2020_presidential_election>s.e.t. 23.02.2021.
- <https://law.stanford.edu/wp-content/uploads/2020/04/SLS_Signature_Verification_Report-5-15-20-FINAL.pdf>s.e.t. 23.02.2021.
- <<https://www.refworld.org/docid/453883fc22.html>> s.e.t. 23.02.2021.
- <<http://www.eods.eu/library/IDEA.Electoral-Management-Design.pdf>> s.e.t. 23.02.2021.
- <[https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2002\)023rev2-cor-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2002)023rev2-cor-e)> s.e.t. 23.02.2021.
- <https://www.economicsonline.co.uk/Business_economics/Privatisation_of_royal_mail.html>s.e.t.25.02.2021.
- <<https://www.telegraph.co.uk/news/2019/10/31/revealed-postal-workers-secret-plot-destroy-election-going-strike/>>s.e.t. 25.02.2021.
- <<https://www.ilo.org/dyn/natlex/docs/ELECTRONIC/26650/72971/F7039954/BGR26650%20En%202007.pdf>> s.e.t. 25.02.2021.
- <http://www.gesetze-im-internet.de/englisch_gg/englisch_gg.html#p0338> s.e.t. 25.02.2021.
- <<https://fedlex.data.admin.ch/filestore/fedlex.data.admin.ch/eli/cc/1999/404/20210101/en/pdf-a/fedlex-data-admin-ch-eli-cc-1999-404-20210101-en-pdf-a.pdf>> s.e.t. 25.02.2021.
- <<https://about.usps.com/who/leadership>> s.e.t. 25.02.2021.
- <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-53809955>> s.e.t. 25.02.2021.
- <<https://edition.cnn.com/2020/10/10/politics/louis-dejoy-trump-rnc-donation/index.html>> s.e.t. 25.02.2021.

- <<https://www.forbes.com/sites/alisondurkee/2020/10/15/dejoy-postal-service-changes-have-now-been-struck-down-8-times-in-court/?sh=417bdf9575ea>> s.e.t. 25.02.2021.
- <<https://www.politico.com/news/2020/08/17/dejoy-testify-congress-postal-service-397082>> s.e.t. 25.02.2021.
- <<https://www.ncsl.org/research/elections-and-campaigns/vopp-table-12-states-with-postage-paid-election-mail.aspx>> s.e.t. 25.02.2021.
- <<https://www.lawfareblog.com/ballot-drop-options-all-50-states>> s.e.t. 26.02.2021.
- <<https://www.bundeswahlleiter.de/bundestagswahlen/2017/informationen-waehler/briefwahl.html#c2f34a75-e764-4947-ae36-ba7ae474dcaa>>s.e.t. 11.03.2021.
- <<https://elections.public.lu/fr/systeme-electoral/europeennes-mode-emploi/vote-correspondance.html>>s.e.t. 11.03.2021.
- <<https://www.legislation.gov.au/Details/C2019C00103>>s.e.t. 11.03.2021.
- <<https://www.osce.org/odihr/elections/spain/425336>>s.e.t. 11.03.2021.
- <<https://www.osce.org/odihr/elections/denmark/419231>>s.e.t. 11.03.2021.
- <<https://www.osce.org/odihr/elections/poland/464601>>s.e.t. 11.03.2021.
- <<https://www.osce.org/odihr/elections/slovenia/394106>>s.e.t. 11.03.2021.
- <<https://www.gov.uk/register-to-vote>>s.e.t. 11.03.2021.
- <https://www.citizensinformation.ie/en/government_in_ireland/elections_and_referenda/voting/registering_to_vote.html#15150c>s.e.t. 11.03.2021.
- <<https://www.osce.org/odihr/elections/466794>>s.e.t. 11.03.2021.
- <<https://www.ncsl.org/research/elections-and-campaigns/vopp-table-11-receipt-and-postmark-deadlines-for-absentee-ballots.aspx>> s.e.t. 11.03.2021.
- <<https://www.vote.org/absentee-ballot-deadlines/>> s.e.t. 11.03.2021.
- <<https://www.nytimes.com/interactive/2020/08/31/us/politics/vote-by-mail-deadlines.html>> s.e.t. 11.03.2021.
- <<https://www.nytimes.com/2001/11/12/us/examining-vote-overview-study-disputed-florida-ballots-finds-justices-did-not.html>> s.e.t. 12.03.2021.
- <[https://ballotpedia.org/How_do_states_protect_and_verify_absentee/mailin_ballots_%3F_\(2020\)](https://ballotpedia.org/How_do_states_protect_and_verify_absentee/mailin_ballots_%3F_(2020))>s.e.t.17.02.2021.
- <https://www.electoralcommission.org.uk/sites/default/files/pdf_file/Postal-vote-verification-and-rejection-in-Great-Britain.pdf>s.e.t.17.02.2021.

- <https://www.electoralcommission.org.uk/running-electoral-registration-england/absent-voting/refreshing-absent-vote-signatures#footnoteref1_ahokos>s.e.t.17.02.2021.
- <<https://www.ncsl.org/research/elections-and-campaigns/vopp-table-14-how-states-verify-voted-absentee.aspx>>s.e.t.17.02.2021.
- <<https://www.ohiosos.gov/media-center/press-releases/2020/2020-09-01/>>s.e.t.17.02.2021.
- <<https://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/1998/19980714#O1L5a>>s.e.t.17.02.2021.
- <[https://ballotpedia.org/What_methods_do_states_use_to_prevent_election_fraud%3F_\(2020\)](https://ballotpedia.org/What_methods_do_states_use_to_prevent_election_fraud%3F_(2020))>s.e.t.17.02.2021.
- <<https://www.scotusblog.com/2020/10/justices-reinstate-witness-requirements-for-absentee-ballots/#more-296709>>s.e.t.17.02.2021.
- <<https://www.ncsl.org/research/elections-and-campaigns/vopp-table-14-how-states-verify-voted-absentee.aspx>>s.e.t.17.02.2021.
- <<https://www.diplomatie.gouv.fr/fr/services-aux-francais/voter-a-l-etranger/modalites-de-vote/vote-par-correspondance/>>s.e.t.17.02.2021.
- <<https://www.wsj.com/articles/how-do-states-verify-signatures-on-mail-in-ballots-11603738216>>s.e.t.18.02.2021.
- <<https://www.propublica.org/article/handwriting-disputes-cause-headaches-for-some-absentee-voters>>s.e.t.18.02.2021.
- <<https://aceproject.org/ace-en/topics/ge/ge5/ge55/family-and-proxy-voting>>s.e.t.18.02.2021.
- <https://www.ndi.org/sites/default/files/Consolidated%20Response_Prevention%20of%20Family%20Voting.pdf> s.e.t.18.02.2021.
- <www.codices.coe.int>s.e.t. 06.04.2021.
- <<https://www.ysk.gov.tr/doc/dosyalar/docs/2011MilletvekiliSecimi/gumrukkapilari/gumrukkapilari.pdf>>s.e.t. 06.04.2021.
- <<https://www.ysk.gov.tr/doc/dosyalar/docs/24Haziran2018/KesinSecimSonuclari/2018MV-96B.pdf>>s.e.t. 06.04.2021.

